

Načrt upravljanja s participativnim urbanim kmetijstvom za boj proti socialni izključenosti v Podonavju

AgriGo4Cities

Participatory urban agriculture governance plan for fighting social exclusion in the Danube Region

Publikacija projekta AgriGo4Cities

(Urbano kmetijstvo za spreminjanje mest: upravljavski modeli za boljše institucionalne zmogljivosti in družbeno vključenost)

Vodja projekta: Jani Kozina

Vodilni partner: Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti

Uredniki: Máté Szalók, Csaba Bende, Jani Kozina

Avtorji: Mateja Šmid Hribar, Saša Poljak Istenič, Drago Kladnik, Jani Kozina, Peter Kumer, Jernej Tiran (ZRC SAZU); Barbora Kvačková (Prague 9); Nela Halilović (MoV); Csaba Bende, Máté Szalók (CTRIA); Stefan Dudau, Bogdan Ciubotaru, Cristina Dumbravă (PMV); Lucia Vačoková (ENVICORP Slovakia); Kaja Cunk (PiNA); Simana Markovska (ASWM); Florian Lintzmeyer, Christina Miller, Claudia Schwarz (ifuplan)

Prosimo, citirajte kot: Szalók M., Bende Cs., Kozina J. (ur.) (2019) Participatory urban agriculture governance plan for fighting social exclusion in the Danube Region. Székesfehérvár: Central Transdanubian Regional Innovation Agency.

ISBN 978-615-00-4351-7

Založnik: Central Transdanubian Regional Innovation Agency

Ilustracije, tisk: Alba Nyomda Kft.

Avtorji vseh fotografij so partnerji AgriGo4Cities.

Projekt je sofinanciran iz EU sredstev (ERDF, IPA, ENI).

A projekt a Duna Transznacionális Programból, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával valósul meg.

Publikacija je nastala v okviru raziskovalnega programa Geografija Slovenije (P6-0101), ki ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Executive summary	6
Introduction	8
Needs and challenges	8
Focus, goals and activities	9
Participatory urban agriculture as a tool for achieving wider societal effects	10
Conceptualizing participatory urban agriculture	10
Lessons learnt from good practices and study visits	13
Common methodology of participatory urban agriculture	21
Guidelines for action planning	21
Training tool for action planning	26
Tutoring program for action planning	28
Implementation of participatory urban agriculture in the pilot areas	32
Outline of the pilot areas	32
Testing common methodology of participatory urban agriculture	36
Pilot 1 – Community garden Paletka in Prague 9, Czech Republic	38
Pilot 2 – The establishment of urban gardens in Velenje, Slovenia	40
Pilot 3 – Community and educational garden for students with learning and behavioural difficulties in Székesfehévár, Hungary	42
Pilot 4 – Gardening for everyone in Primaria Municipiului Vaslui, Romania	44
Pilot 5 – Peri-urban garden for elderly and children with special needs in Blagoevgrad, Bulgaria	46
Conclusions	48
References	51
Partnership	52

Máté Szalók

Porečje reke Donave ima enega najbolj mednarodnih značajev na svetu. Podonavje se razteza čez 14 držav in obsega nekatere od najbolj razvitih delov Evropske unije, države, ki so se EU pridružile v zadnjih 15 letih, države, ki so v procesu pridruženja EU in države, ki so predmet Evropske sosedске politike. **Izkoriščanje ogromnega potenciala** Transnacionalnega programa Podonavje je odlična priložnost za učenje drug od drugega in prispevanju k blaginji regije. Enajst partnerskih organizacij, ki tvorijo partnerstvo AgriGo4Cities, je želelo izkoristiti to priložnost. Za reševanje kompleksnih problemov in izzivov v Podonavju na področjih **participativnega načrtovanja, družbenega vključevanja in trajnostnega urbanega razvoja** so partnerji uporabili metodo **urbanega kmetijstva**.

Ta publikacija je rezultat intenzivnega učnega procesa, katerega cilj je bil razviti in preizkusiti **koncept participativnega urbanega kmetijstva**. Za učinkovito izvedbo projekta smo ustvarili dve skupini: strateški partnerji so bili v glavnem zadolženi za širjenje znanja, teritorialni partnerji pa so bili tisti, ki so izvedli pilotne akcije. Med izvedbo projekta so partnerji organizirali vrsto učnih interakcij, na katerih so se srečali in razpravljali z različnimi deležniki, da so dobili podrobnejši vpogled v urbano kmetijstvo. V okviru partnerstva smo preučili tematiko iz različnih vidikov, **razvili skupno metodologijo za participativno urbano kmetijstvo in jo preizkusili na petih lokacijah**. V tej publikaciji avtorji povzemamo znanje in izkušnje, da lahko jih ponudimo drugim deležnikom iz Podonavja in vsem, ki želijo slediti metodologiji projekta AgriGo4Cities.

Med razvijanjem konceptualnega okvira so partnerji raziskali pilotna območja (Blagoevgrad – BG, Praga 9 – CZ, Székesfehérvár – HU, Vaslui – RO, Velenje – SI) in dotične občine v povezavi s štirimi glavnimi tematikami projekta: urbanim kmetijstvom, participativnim

načrtovanjem, družbenim vključevanjem in trajnostnim urbanim razvojem. Raziskava je pokazala, da **urbano kmetijstvo ni nedavni pojav na pilotnih območjih**, a da je od leta 2000 mogoče zaznati nov val, kjer je več poudarka na sodelovanju množice akterjev kot v prejšnjih obdobjih. To je dobra osnova, na katero je mogoče aplicirati participativno načrtovanje, ki je na pilotnih območjih še v začetnih fazah. V primeru preučevanih petih občin so sicer bili vpeljani nekateri ukrepi za vključevanje ranljivih in marginaliziranih skupin, urbano kmetijstvo in participativno načrtovanje pa imata precej majhno vlogo v teh strategijah. Zanimivo je tudi, da imajo vse občine vsaj en pravni dokument, s katerim težijo k trajnosti okolja, vendar je urbano kmetijstvo neposredno omenjeno le v dveh primerih. Med preučevanjem intervencijske logike projekta je bilo ugotovljeno, da, čeprav so bila ta področja obravnavana v lokalnih strategijah vseh občin, **medsebojna povezanost urbanega kmetijstva, participativnega načrtovanja, družbenega vključevanja in trajnostnega urbanega razvoja še vedno ni v celoti prepoznana**.

Partnerji so razvijali koncept participativnega urbanega kmetijstva tako, da so analizirali dobre prakse in izvedli pet študijskih obiskov obstoječih lokacij urbanega kmetijstva. Ta proces je razkril, da **primarni cilj urbanega kmetijstva ni vrtnarjenje, temveč grajenje skupnosti**. Poleg tega imajo ranljive in neranljive skupine podobne potrebe glede vključevanja v skupnost, vendar jih je potrebno obravnavati na različne načine. Prebivalci so običajno dobro organizirani, ranljive skupine pa potrebujejo mentorstvo in podporo nevladnih organizacij ali drugih ustanov, da so se sposobne organizirati. Najboljši način za omogočanje integracije ranljivih skupin je, da se družijo in mešajo z neranljivimi ljudmi. Za vzpostavitev lokacije urbanega kmetijstva in zagotavljanje njene trajnosti je potrebno zagotoviti dolgoročno uporabo zemljišča za urbano kmetijstvo in financiranje, poznavanje potreb in zmožnosti ciljnih skupin in pridobivanje podpore občine ter lokalnega gospodarskega in civilnega sektorja.

Na podlagi rezultatov raziskave pilotov in zbranega znanja iz dobrih praks in študijskih obiskov so partnerji razvili metodologijo participativnega urbanega kmetijstva. Ta vključuje šest glavnih korakov za pripravo akcijskega

načrta: Diagnoza, Ideacija, Prototipiranje, Spremljanje, Razširjanje in Sistemske spremembe. Ta metodologija je lahko opora med celotnim procesom načrtovanja, od analiziranja potreb in izzivov, do načrtovanja praks urbanega kmetijstva, do faze vrednotenja in rezultatov. Partnerji so razvili učno orodje in program tutorstva za teritorialne partnerje za kar najbolj učinkovito implementacijo pilotnih akcij. Pri njihovem ocenjevanju smo ugotovili, da je **usposabljanje vodij in udeležencev** pred začetkom razvijanja akcijskega načrta ključnega pomena za uspeh, kot sta tudi usmerjanje in mentorstvo med samim projektom.

Partnerji so preizkusili razvito metodologijo tako, da so jo implementirali v pilotnih akcijah. V prvem koraku so teritorialni partnerji sklenili lokalna partnerstva, ki so se izkazala za zelo učinkovita pri načrtovanju in implementaciji akcijskega načrta. Ta partnerstva so obsegala javne akterje, predstavnike ranljivih in marginaliziranih skupin in druge zainteresirane deležnike. Med pilotnimi akcijami so partnerji organizirali delavnice, v katere so vključili deležnike in ključne uporabnike, da bi skupaj razvili akcijski načrt. Partnerji so med tem procesom dobili znanje in izkušnje, potrebne za uspešno implementacijo participativnega urbanega kmetijstva, in določili ključne dejavnike za uspeh.

Partnerji so med delom z ranljivimi skupinami ugotovili, da je **pridobivanje in vzdrževanje zaupanja** zelo pomembno. To zahteva **stalno komunikacijo** z in med deležniki, potrebno pa je tudi **zagotoviti zmožnost**, da se lahko zbrane ideje uresničijo. Za učinkovito vključevanje **morajo biti pravila procesa postavljena na samem začetku**, ne smejo pa biti preveč rigidna, saj **prijazno in neformalno okolje** spodbuja vključevanje deležnikov. Vodja procesa akcijskega načrtovanja mora upoštevati **kompleksnost participativnega načrtovanja**, v katerem se lahko udeleženci in cilji spreminjajo med potekom implementacije.

Pripravljeni morajo biti hitro in učinkovito ukrepati v primeru sprememb.

Ta publikacija opisuje dejavnosti skozi več kot dve leti trajanja projekta AgriGo4Cities in nudi pomoč tistim, ki želijo izboljšati institucionalne zmogljivosti, družbeno vključevanje in trajnostni urbani razvoj. V sledečih poglavjih so zbrani znanje in izkušnje, ki so jih projektni partnerji pridobili med tem procesom. Opisani so tudi kompleksni izzivi, s katerimi smo se soočali med vzpostavitvijo participativnega urbanega kmetijstva.

Potrebe in izzivi

Jani Kozina

Glavni izzivi upravljaljskih modelov v Podonavju so povezani z **manjšimi zmogljivostmi javnih oblasti, da v načrtovanje vključijo participativni pristop**. Nedavni varčevalni ukrepi so povzročili, da imajo javni uslužbenci zelo omejen nabor orodij in kanalov za vključevanje relevantnih deležnikov in javnosti v odločevalske procese. Odsotnost takšnih participativnih mehanizmov zmanjšuje motivacijo ljudi, da bi se vključevali v upravljanje in administracijo, saj se počutijo izključene iz političnih, družbenih in gospodarskih agend in nesposobne delovati kot enakovreden element in zadostno gonilo sprememb. S tem se povečuje vrzel med meščani in javnimi oblastmi na vseh ravneh in vodi v večji občutek nezaupanja in pomanjkanja participacije, predvsem med najbolj zapostavljenimi skupnostmi, ki jim grozi izključenost, kot so revni, brezposelni, brezdomci, romske skupnosti, migranti, starejši, ženske in otroci.

Vedno večje družbene in gospodarske razlike se kažejo v **manjših sredstvih za preživetje in kakovosti prostora**.

Projekt AgriGo4Cities je želel nagovoriti te izzive z uporabo **participativnega urbanega in periurbanega kmetijstva**, ki je učinkovita in vedno bolj popularna metoda za izboljšanje institucionalnih zmogljivosti za odpravljanje družbene izključenosti marginaliziranih skupin in za spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja v Podonavju. V okviru projekta smo preizkusili to inovativno metodologijo participativnega urbanega in periurbanega kmetijstva v **petih občinah Podonavja**: Mestna četrt Praga 9 (Češka), Mestna občina Velenje (Slovenija), Občina Székesfehérvár (Madžarska), Občina Blagoevgrad (Bolgarija), Občina Vaslui (Romunija).

Cilj tega transnacionalnega načrta je **združiti vse znanje in izkušnje**, pridobljene med postopkom zasnove in preizkušanja metodologije participativnega urbanega in periurbanega kmetijstva. Publikacija ponuja konkretne nauke o tem, kako izboljšati javne službe, spodbujati aktivno vključevanje meščanov, povečati javno participacijo in kako z urbanim kmetijstvom prispevati k trajnosti mest. Namenjena je vsem, ki jih zanimajo področja urbanega kmetijstva, participativnega načrtovanja, družbenega vključevanja in trajnostnega urbanega razvoja.

Države projektnih partnerjev AgriGo4Cities

Usmeritev, cilji in aktivnosti

Jani Kozina

Glavni cilj projekta AgriGo4Cities je bil uporabiti participativno urbano kmetijstvo kot metodo za izboljšanje javnih institucionalnih zmogljivosti za odpravljanje družbene izključenosti marginaliziranih skupin in spodbujati mesta, prijetna za življenje v Podonavju. Projekt je naslavljal manjšo sposobnost javnih uslužbencev, da v postopek odločanja vpeljejo participativni pristop. Inovativni urbani upravljavski modeli omogočajo aktivno državljanstvo ranljivih skupnosti, ki jim grozi izključenost iz političnih, družbenih in gospodarskih načrtov in za katere je značilno redko vključevanje v procese vseživljenjskega učenja. Ta prilagojen pristop k načrtovanju in boljše javne storitve so izboljšale trajnostni urbani razvoj v Podonavju. Projekt je vključeval delovni načrt za ustvarjanje in implementacijo orodij, mednarodnih izobraževanj, strategij in pilotnih akcij za doseganje treh projektnih ciljev.

Sodelavci promovirajo projekt
AgriGo4Cities v kraju Banská Bystrica

1) Integrirati participativni pristop v procese odločanja

Projekt je z integracijo participativnega pristopa v procese odločanja izboljšal kapacitete javnih ustanov. Novi upravljavski modeli so pripomogli k izboljšanju javnih storitev z namenom, da se spodbuja aktivno državljanstvo, razvoj civilne družbe, boljše javno participacijo in trajnostni urbani razvoj.

2) Izboljšati družbeno vključenost ranljivih in marginaliziranih skupin

Projekt je povečal vključenost različnih skupnosti, ki jim grozi izključenost iz procesov odločanja. Izboljšani urbani upravljavski modeli so pripomogli k večji družbenogospodarski vključenosti marginaliziranih skupin, kar je eden od največjih družbenih izzivov v Podonavju. V petih pilotnih območjih smo identificirali ranljive skupine, ki jim grozi izključenost: starejši, mladostniki, brezposelni, učenci z učnimi in vedenjskimi težavami, invalidni otroci in matere samohranilke ter njihovi otroci.

3) Spodbujati trajnostni urbani razvoj Projekt je skozi urbano kmetijstvo spodbujal trajnostni urbani razvoj. Novi upravljavski modeli so spodbudili ustvarjanje novih delovnih mest, prihodke, povezovanje skupnosti in kakovostno življenjsko okolje v mestih. Osredotočili smo se na prikrajšane soseske, kjer prebivajo in delajo skupnosti, ki jim grozi izključenost. Njihovo aktivno vključevanje v urbano kmetijstvo je pripomoglo k proizvodnji in dostavi hrane, zmanjšanju ogljičnega odtisa, trajnostnemu ravnanju z odpadki, aktivnemu življenjskemu stilu in dobremu počutju.

PARTICIPATIVNO URBANO KMETIJSTVO KOT ORODJE ZA DOSEGANJE ŠIRŠIH DRUŽBENIH UČINKOV

Konceptualizacij a participativnega urbanega kmetijstva

Saša Poljak Istenič in Peter Kumer

Pojem urbano kmetijstvo zajema pridelovanje, obdelavo in distribucijo hrane v urbanih območjih. Zajema kmetijstvo, vrtničkarstvo, živinorejo, ribogojstvo, gozdno kmetijstvo in urbano čebelarstvo. Takšna oblika kmetijstva je močno vpeta v mestno tkivo, njegovo družbeno in kulturno življenje ter gospodarstvo. Poleg urbanih območij se odvija tudi na periurbanih (primestnih) območjih, a z drugačnimi značilnostmi.

Skupnostni vrt Onkraj gradbišča v Ljubljani

Urbano kmetijstvo je postalo sredstvo za povečanje **dostopa do lokalno pridelane hrane**; poleg tega ga zagovorniške skupine ali izobraževalne ustanove uporabljajo za **dviganje zavesti** o mnogo vidikih hrane, na katere smo nekako pozabili, na primer kako raste hrana, kateri posevki so lokalni in kdaj rastejo. Pomembno vlogo ima tudi pri **večanju prehranske varnosti**, saj zmanjšuje potrebo po prevozu in uvažanju hrane. Pripomore tudi k **lokalnemu gospodarskemu razvoju** in globalnim družbenim ciljem, kot sta **zmanjšanje urbane revščine** in **družbeno vključevanje** revnih in drugih ranljivih skupin, kot so ženske, starejši, migranti itn. Prinaša tudi ozelenitev mesta in splošne **trajnostne urbane**

prakse, saj znatno prispeva k doseganju trajnostnih razvojnih ciljev, določenih v novi EU Agendi za trajnostni razvoj do leta 2030. **Participativna orodja in postopki**, s katerimi prepoznamo prednosti multifunkcijske rabe tal, raznolikosti deležnikov ter prostorskih in časovnih interakcij ljudi in prostora, nam lahko pomagajo v kar največji meri izkoristiti potencial urbanega kmetijstva.

Pri sistematizaciji urbanega kmetijstva je potrebno razločevati med ravnema vrtov in kmetij. **Urbani vrtovi** se nanašajo na opravljanje kmetijske dejavnosti s splošno manjšo količino pridelane hrane in manjšim gospodarskim učinkom. Drugi cilji, kot so gibanje, zmanjšanje stresa, druženje itn., so vrtnarjem običajno pomembnejši od dejanske pridelave hrane. **Urbane kmetije** se nanašajo na načrtne poslovne modele ponudbe lokalnih ali regionalnih kmetijskih proizvodov ali storitev, ki izkoriščajo bližino mest in njihovih trgov, možnosti prevoza itn.

Na ravni urbanih vrtov glede na pridelavo ločimo med tistimi, ki temeljijo na individualni pridelavi (družinski in najemni vrtovi), in tistimi, ki so usmerjeni v kolektivne sheme (izobraževalni, terapevtski in skupnostni vrtovi). Poleg stremenja k (običajno le delni) samozadostnosti nudijo tudi priložnost za rekreacijo in turizem in lahko znatno izboljšajo urbano družabno življenje, še posebej za družbeno izključene ljudi.

Kmetije znotraj mest ali na njihovem obrobju, ki so prilagodile svoje poslovne strategije, lahko prav tako razdelimo na dve skupini. Nekatere kmetije se usmerijo v pridelavo hrane in drugih kmetijskih proizvodov (rastlinska vlakna, kozmetika), druge pa nudijo možnosti za počitek, izobraževanje in terapevtske storitve.

Skupnostni vrt v kraju Banská Bystrica

Tipologija urbanega kmetijstva (povzeto po akciji COST Urban Agriculture Europe)

URBANI VRTOVI		URBANE KMETIJE	
NAJEMNI VRTOVI	Razparcelirani vrtnički; parcele, oddane v najem po najemni pogodbi; močno formalizirani, pogosto jih upravlja organizacija/društvo	LOKALNE KMETIJE ZA HRANO+	Pridelava za lokalne trge; neposredno povezane z mestnimi potrošniki; tudi pridelava neprehrambenih proizvodov (kozmetika, rastlinska vlakna)
DRUŽINSKI VRTOVI	Nekomercialna pridelava hrane za gospodinjstvo; brez vključenih ustanov ali organizacij	EKSPERIMENTALNE KMETIJE	Preizkušajo nove kmetijske tehnologije, metode pridelave, vzgajajo nove sorte in pasme ali razvijajo modele družbenih in gospodarskih interakcij z mestnim okoljem
IZOBRAŽEVALNI VRTOVI	Pedagoško orodje za učenje pridelave, predelave in uživanja hrane; ozaveščanje javnosti in širjenje idej	IZOBRAŽEVALNE KMETIJE	Pedagoško orodje; učni programi ali kratkoročna bivanja za šole
SKUPNOSTNI VRTOVI	Vzpostavljeni na podlagi pobud od spodaj navzgor in skupnostno upravljani; pridelava hrane in možnost družbenih funkcij v skupnosti	POČITNIŠKE KMETIJE	Nudijo možnosti za rekreacijo, povezane s kmetijskimi dejavnostmi
SOCIALNI VRTOVI	Nagovarjajo družbene probleme; spodbujajo vključevanje ranljivih skupin ljudi	SOCIALNE KMETIJE	Nagovarjajo družbene probleme; rehabilitacija ranljivih skupin in integracija izključenih skupin
TERAPEVTSKI VRTOVI	Urejeni ob ustanovah za fizično in duševno zdravstveno varstvo; namenjeni kontemplaciji in aktivni pridelavi hrane	TERAPEVTSKE KMETIJE	Uporaba kmetijskih dejavnosti, ki spodbujajo fizično ali duševno zdravje in dobro počutje; tudi delovna terapija
SKVOTERSKI VRTOVI	Pridelava hrane na nezazidanih ali opuščeni zemljiščih; neformalni, nelegalne narave, neregistrirani in niso predmet javnih politik	EKOLOŠKE KMETIJE	Visoka naravna in okoljska vrednost in/ali ohranjanje biotske ali kmetijske raznovrstnosti; vključene v načrte za preprečevanje poplav in požarov, zeleno infrastrukturo, omrežja, zelene pasove, območja Natura 2000

KMETIJE
KULTURNE
DEDIŠČINE

Ohranjanje izjemnih prvin
snovne in nesnovne
kulturne dediščine,
tradicionalnih materialov,
zgradb, sort poljščin,
pasem in tehnik gojenja

Urbano in periurbano kmetijstvo kot orodje za participativno načrtovanje

Participativno načrtovanje pomeni sistematski poskus načrtovati želeni razvoj skupnosti v prihodnosti z **aktivnim vključevanjem teh skupnosti**. V najboljšem primeru so člani organizacije, ki vodi participativno načrtovanje, pripadniki ciljne populacije, predstavniki skupnosti, zainteresirani meščani, kot tudi predstavniki vpletenih agencij, šol in drugih ustanov, povabljeni k razpravi, da podajo svoje znanje, izkušnje, spretnosti ali vizije.

Potrebno je ceniti in sprejeti vključenost vseh, samega postopka pa ne sme prevzeti en posameznik, določena skupina ali eno samo stališče. Namen participativnega načrtovanja je **uskladiti poglede vseh udeležencev** ter preprečiti konflikte med nasprotnimi stranmi. Poleg tega imajo **marginalizirane skupine** priložnost sodelovati v procesu načrtovanja, še posebej, kadar je ta prilagojen njihovim potrebam in zmožnostim.

Urbano in periurbano vrtničkarstvo kot orodje za socialno vključevanje

Vrtničkarstvo lahko naslavlja družbeno izključenost z vsemi svojimi vidiki: pridelava, poraba, družabni stiki in politično udejstvovanje. Vrtničkarstvo in kmetijski projekti omogočajo **pridelavo** z aktivnostmi, ki imajo mnogo značilnosti plačanega dela in so dojete kot 'delo'. Sajenje, gojenje rastlin in druga vrtnarska dela so tako smiselna kot tudi 'produktivna'.

Takšni projekti nudijo udeležencem dostop do priljubljene prostočasne dejavnosti, iz katere so pogosto izključeni. V nekaterih primerih jim nudijo tudi hrano, ki pripomore k njihovi kakovosti življenja. V tem smislu jim omogočajo, da sodelujejo v procesu **porabe**.

Poleg tega te aktivnosti nudijo priložnost za vrsto oblik **družbene interakcije**. Cilj je, da te vodijo do vzpostavitve stalnih družbenih vezi in oblikovanja vrtničarske skupnosti.

Takšni projekti udeležencem omogočajo tudi, da sodelujejo pri upravljanju vrtničarskih aktivnosti in jih s tem vključujejo v posebno obliko **političnega udejstvovanja**. Metoda participativnega urbanega kmetijstva ima tako velik potencial, da omogoča aktivno državljanstvo družbeno marginaliziranih ljudi, ki se običajno manj politično udeležujejo in so redko vključeni procese vseživljenjskega učenja. Poleg tega ponujajo dober način za krepitev institucionalnih zmogljivosti. Z uporabo metode urbanega kmetijstva lahko oblasti bolje podpirajo in spodbujajo vključevanje meščanov, vključno z marginaliziranimi skupinami, v urbana vprašanja.

Urbano in periurbano vrtničkarstvo kot orodje za trajnostni razvoj

Trajnostni razvoj je običajno predstavljen kot podpiran s tremi »stebri«, tj. gospodarstvo (gospodarski razvoj / rast), okolje (varstvo okolja / ravnovesje) in družba (družbena enakost / vključenost). Trajnostni razvoj zahteva uravnoteženje vseh treh ciljev urbanega načrtovanja tako, da se doseže gospodarska rast brez nepravilne razporeditve sredstev in ogrožanja ekosistema.

Urbano in periurbano kmetijstvo pomembno prispeva k trajnostnemu urbanemu razvoju, saj ima gospodarske, družbeno-kulturne, okoljske in psihološke koristi. Nudi lahko zaposlitvene priložnosti, poveča prehransko samooskrbo, prehransko varnost in dostopnost, pozitivno vpliva na prehrano, zdravje, telesno dejavnost in dobro počutje ljudi, okrepi občutek doživljanja prostora in skupnosti, poudari navezanost in kolektivno identiteto, razvija spretnosti in znanje ljudi in večja enakost med spoloma.

Gredice v kraju Banská Bystrica

Nauki iz dobrih praks in študijskih obiskov

Mateja Šmid Hribar, Saša Poljak Istenič, Christina Miller, Claudia Schwarz in Florian Lintzmeyer

Dobre prakse

Dobre prakse participativnega vrtičkarstva so lahko pomemben **vir znanja** o tem, kako vzpostavljati in upravljati urbano kmetijstvo. Glaven cilj zbiranja primerov dobrih praks je bil dobiti dobre ideje in smernice, kako zasnovati uspešno prakso. Projektni partnerji so z internetno analizo iskali primere dobrih praks. Pri tem so iskali primere v lastni državi, v Podonavju in po vsem svetu, in na koncu naredili izbor najboljših primerov na podlagi naslednjih kriterijev:

- vključevanje **ranljivih skupin**,
- **participativen** pristop,
- upoštevanje **trajnostnega** razvoja.

Projektni partnerji so nato na projektnem sestanku razpravljali o izbranih primerih. Končen izbor je bil odločen z glasovanjem z upoštevanjem različnih tipov in vidikov participativnih vrtov. Izbrane primere so podrobneje raziskali s terenskimi obiski, podrobnimi analizami ter telefonskimi in Skype klici, pri čemer je bila večina informacij pridobljena na podlagi delno strukturiranih intervjujev s pobudniki, udeleženci, odločevalci in drugimi zainteresiranimi deležniki.

Partnerji so analizirali izbrane prakse s poudarkom na:

- **Osnovnih informacijah** (glavne značilnosti in vpletene ciljne skupine),
- **Vzpostavitvi vrta** (iniciativa, financiranje, podpora, načini vključevanja),
- **Vlogah vpletenih deležnikov** (vrste, naloge, vključevanje),
- **Značilnostih in posebnostih prakse** (zakaj je praksa dober primer?),
- **Participativnih vidikih** (vključevanje in sodelovanje, vključevanje ranljivih skupin),
- **Načrtih za prihodnost** (možnosti za razvoj),
- **Smernicah in naukih** (nasveti za navodila in pobudnike),
- **Osebnih izpovedih** (motivacija in vrednote deležnikov, vključenih v dobro prakso).

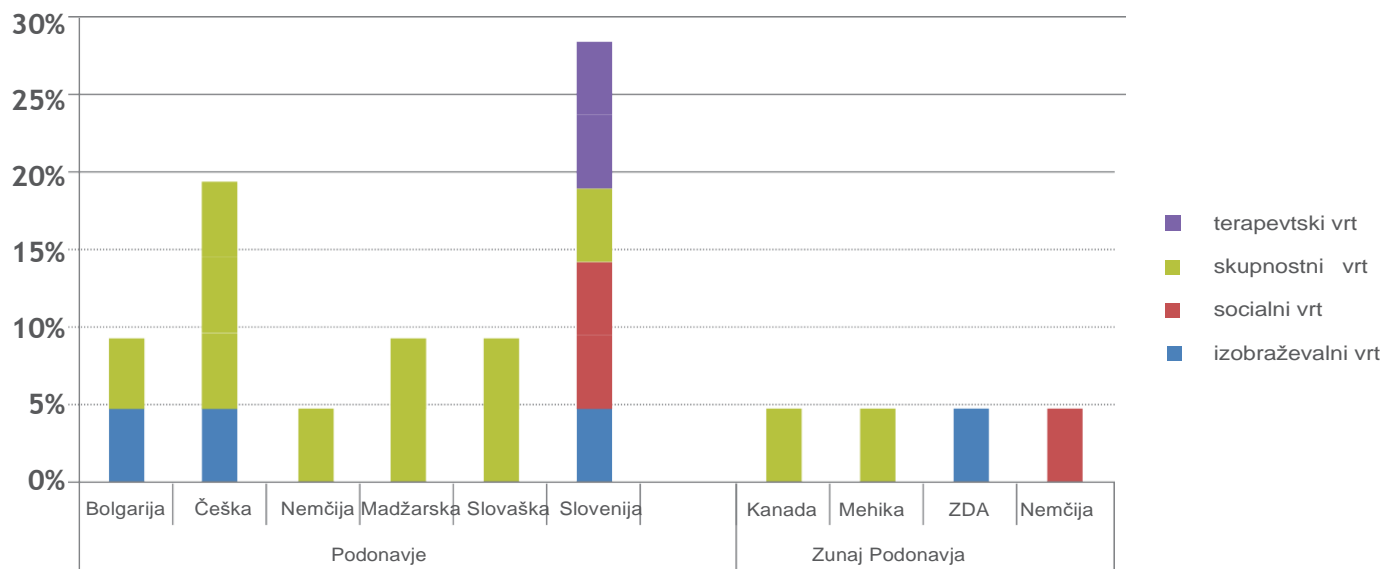
Prepoznali so 21 primerov dobrih praks, 17 iz Podonavja in 4 izven (vključno z enim v Nemčiji, ki ne spada v programsko območje Podonavja). Zaradi preteklih izkušenj iz socialističnih režimov držav Podonavja je **lažje prenesti** lokalne primere, vendar tisti izven Podonavja služijo kot zgled, **kako drugače razmišljati**, ko pristopamo do prakse, še posebno, ker ti gradijo na dolgi tradiciji **demokracije**.

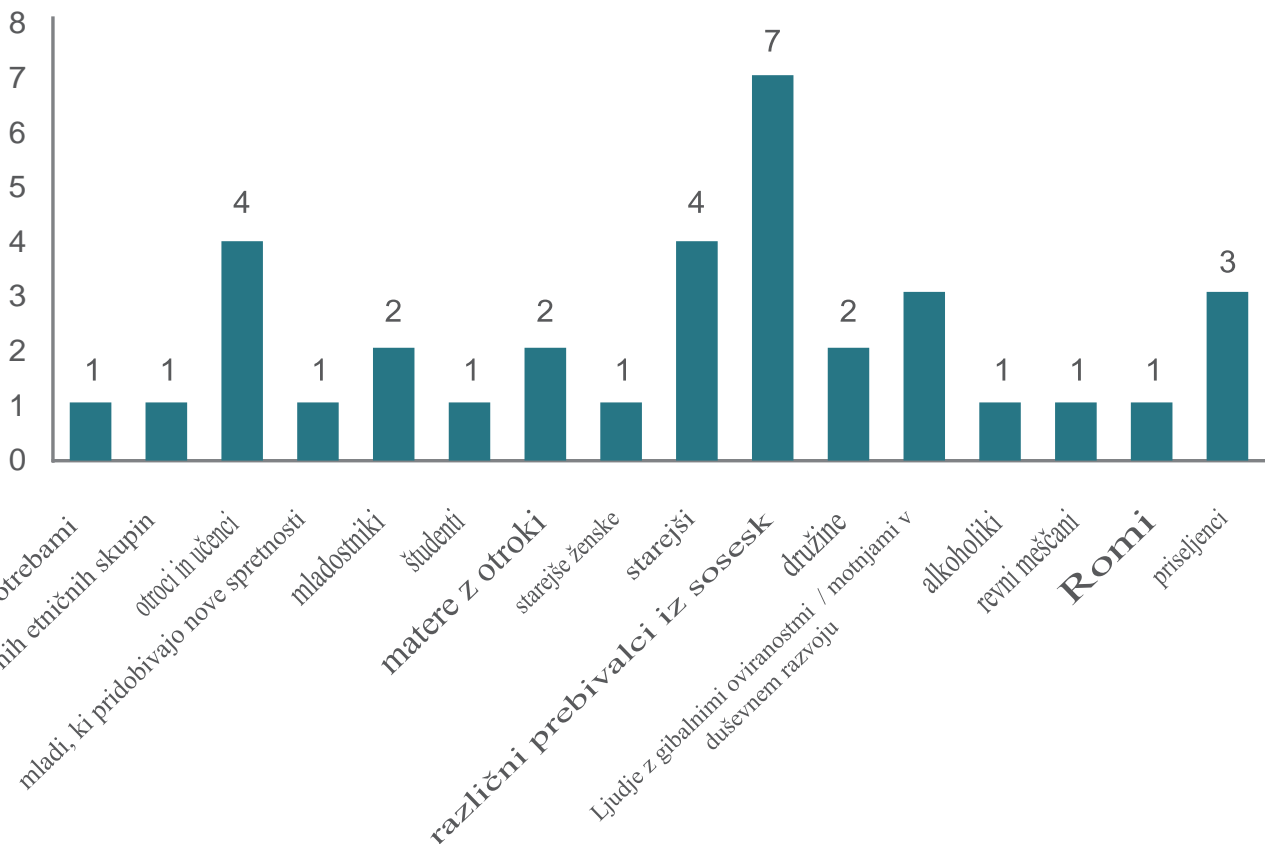
Druga kategorizacija je temeljila na **vrsti participativne prakse** na podlagi tipologije akcije COST, ki jih deli na urbane kmetije in urbane vrtove. Vse identificirane prakse so bile manjšega obsega in so spadale v kategorijo urbanih vrtov. To bi lahko bil indikator, da so prakse manjšega obsega lažje za upravljanje in vpeljevanje, kadar želimo uporabiti participativni pristop in/ali vključiti ranljive skupine na pravičen način.

Prakse urbanega kmetijstva so bile nadalje razdeljene na podlagi vključenih ranljivih skupin v naslednje tipe:

- **Skupnostni vrtovi**, ki niso neposredno osredotočeni na vključevanje ranljivih skupin, a so namenjeni meščanom v določenem okolju na splošno; ranljivi posamezniki se integrirajo v skupnost;
- **Socialni vrtovi**, ki se osredotočajo na vključevanje določene ranljive skupine (npr. migranti, Romi, ljudje, ki niso končali srednje šole itn.)
- **Izobraževalni vrtovi**, ki so ponavadi urejeni ob osnovnih in srednjih šolah; in
- **Terapevtski vrtovi**, ki se osredotočajo na invalide ali osebe z motnjami v duševnem razvoju ali zdravstvenimi problemi (odvisniki od alkohola, duševno prizadeti itn.).

Primeri dobrih praks participativnega urbanega kmetijstva po lokaciji

Analiza primerov dobrih praks participativnega urbanega kmetijstva je pokazala, da:

- so skupine, ki so vključene v identificirane prakse, **zelo raznolike** (posebno skupina otrok in mladostnikov),
- se ranljive skupine običajno niso zmožne same organizirati in aktivirati, zato **potrebujejo pomoč**, običajno od **nevladnih organizacij**,
- **so dobro organizirani meščani uspešni in aktivni**, a jih ni mogoče uvrstiti kot ranljivo skupino; vendar imajo običajno podobne potrebe, kot tudi zmožnost navezati **družbene stike** in se socializirati, razviti **občutek pripadnosti** ter pridelati **svežo in zdravo hrano** po lastni izbiri;
- so najuspešnejši tisti primeri, kjer veliko različnih deležnikov pomaga drug drugemu in kjer se **ljudje iz ranljivih skupin pomešajo** s pripadniki iz neranljivih skupin,

- **je grajenje skupnosti** običajno večjega pomena za udeležence kot vrtnarjenje, čeprav uporabniki resnično uživajo v dejavnosti;
- **so odločevalci večinoma posredno vpleteni**; nudijo infrastrukturo in se udeležujejo dogodkov, če so povabljeni, a se osebno ne udeležujejo v dejavnosti; to krepi pristop od spodaj navzgor;
- pomanjkanje (vsaj minimalnega in stalnega) **financiranja** kot tudi začasna in nezavarovana **zemljišča** grozita urbanim kmetijskim praksam,
- urbani vrtovi pripomorejo k trajnosti, saj v mesta prinašajo naravo in **biotsko raznovrstnost** (ekologija), **aktivirajo ljudi**, ki imajo lahko težave pri vključevanju v družbo z okrepitevijo medgeneracijskega in medkulturnega dialoga z izmenjanjem, ustvarjanjem in prenašanjem znanja (družba); in s pridelavo svežega sadja in zelenjave, s čimer so družbeni korektiv za revnejše prebivalstvo (gospodarstvo).

Študijski obiski

V zadnjih dveh letih so imeli projektni partnerji možnost **učiti se od podobnih primerov** izven svojih držav. Med petimi študijskimi obiski so pridobili izkušnje iz prve roke iz petih različnih držav: Slovenija (Velenje), Slovaška (Banská Bystrica), Nemčija (München), Češka republika (Praga) in Bolgarija (Blagoevgrad).

Študijski obiski so nudili vpogled v lokalne iniciative in prakse ter priložnost podpirati in izkoristiti transnacionalni okvir usposabljanja, posebno z razvojem orodij za usposabljanje. Obiski so omogočili **izmenjavo znanja** med skupino AgriGo4Cities in pilotnimi regijami in so bili dobra priložnost za konstruktivno debato.

Po vsakem študijskem obisku so partnerji obširno razpravljali o lokalno pomembnih problemih, ovirah, dobrih praksah in naukih. V tabelah je priložen krajši pregled glavnih ugotovitev.

Skupnostni vrt Onkraj gradbišča v Ljubljani

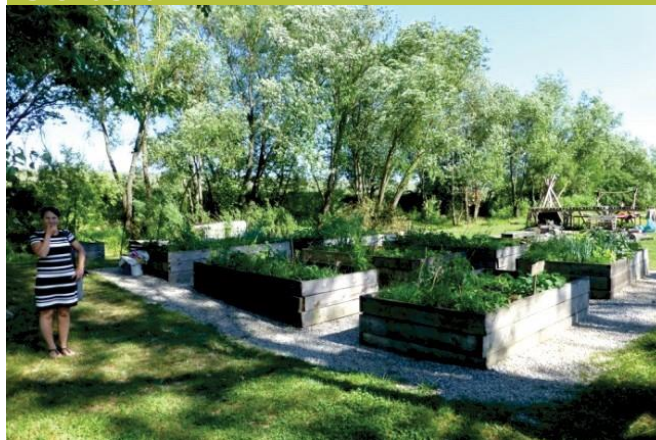

Študijski obisk: Velenje, Slovenija

Število obiskanih lokacij:	3
Tipi urbanega kmetijstva:	začasni (1) in stalni (2) najemni vrtovi
Ciljna skupina:	<ul style="list-style-type: none"> • vsa gospodinjstva v Velenju • družine velenjskih rudarjev • brezposelni z nizkimi prihodki
Glavni nauki:	občina se zaveda pomena in koristi urbanega kmetijstva / vrtovi so lahko dostopni z javnim prevozom in s kolesom / močna politična volja

Študijski obisk: Banská Bystrica, Slovaška

Število obiskanih lokacij:	3
Tip urbanega kmetijstva:	skupnostni vrt
Ciljna skupina:	<ul style="list-style-type: none"> • civilna družba • najstniki • otroci z motnjami v duševnem razvoju
Glavni nauki:	lahko dostopni v centru mesta / kraj za srečanja / združevanje s kulturnimi projekti / fleksibilno in odprto za nadaljnji razvoj / raznolikost (ne le urbano kmetijstvo) / oglaševanje vrtnarskih proizvodov / dogodki

Študijski obisk: München, Nemčija

Število obiskanih lokacij:	4
Tipi urbanega kmetijstva:	(neformalen) najemni vrt (1) in skupnostni vrt (3)
Ciljna skupina:	<ul style="list-style-type: none"> • mladi (16–21 let) • begunci brez spremstva • civilna družba • prebivalci multikulturne in multietnične soseske • starejši, migranti, otroci
Glavni nauki:	stabilno financiranje / izkušeni voditelji in izobraževalci / prostor za izobraževanje in učenje /eksperimentiranje / uporaba recikliranih materialov / razširljiv / odprt za vse / javna podpora / bližnje stanovanjsko naselje

Študijski obisk: Praga, Češka

Število obiskanih lokacij:	2
Tipi urbanega kmetijstva:	skupnostni vrt, dogodek na prostem
Ciljna skupina:	<ul style="list-style-type: none"> • osnovne in srednje šole • matere z majhnimi otroki • starejši
Glavni nauki:	peš oddaljenost od vrtca / oprema na mestu (npr. voda, lopa za orodje) / delavnice / ekološko vrtnarjenje / igrišče

Študijski obisk: Blagoevgrad, Bolgarija

Število obiskanih lokacij:	4
Tipi urbanega kmetijstva:	socialni vrt, terapevtski vrt
Ciljna skupina:	<ul style="list-style-type: none"> • otroci s posebnimi potrebami • starejši • Romi • dolgoročno brezposelni
Glavni nauki:	občinsko socialno podjetje kot zaposlovalec ranljivih skupin ljudi / gospodarska in socialna vključenost / izboljšana estetika javnih parkov / vidnost v javnosti / enako razmerje med spoloma / uporaben vse leto (zimski vrt) / terapevtski vidik / zagotovljeno financiranje / dovolj majhen za upravljanje / personalizacija dreves

Pregled izkušenj iz študijskih obiskov in predvsem lastnih pilotnih akcij je projektnim partnerjem omogočil, da dobro razmislijo o potrebnih korakih. Za uspešno implementacijo urbanega kmetijstva je priporočljivo upoštevati naslednje dejavnike:

Ciljna skupina

- Pomembno je upoštevati starost ciljne skupine. Spoznavanje njenih potreb in sposobnosti je priporočljivo, da ugotovite, kako uspešno nagovoriti skupino. Najpomembnejše je stopiti v stik s skupino in **vzdrževati neposredne, osebne kontakte** z vpletenimi.
  - Osredotočanje na najbolj aktivne člane **mobilizira** bolj zadržane (bodite pozorni na tiste z vodstvenim potencialom, ki jim bodo drugi udeleženci sledili).
    - Ustvarite **skupen delovni prostor** za več ljudi.
    - Vizualizacija je učinkovito orodje za komunikacijo z vsemi starostnimi skupinami.
    - Delavnice naj bodo **interaktivne** in ne prenasočene s predavanji.

Trajnost

- Zaposlite **mentorja** za koordinacijo aktivnosti kljub prostovoljni vključenosti vpletenih ljudi.
  - Vzpostavite stike z **mestnimi svetniki** in relevantnimi **organizacijami** in sodelujte z njimi.
    - Čim prej objavite rezultate, da **zmanjšate dvom**. Nezaupanje in nerazumevanje je mogoče rešiti s sodelovanjem, saj povečuje zaupanje tistih, ki dvomijo v uspeh.
    - Pridobite podporo **lokalnih podjetij**, da zagotovijo trajnost projekta in ga financirajo (npr. predstavljajo podpornike na tabli na mestu projekta).

- Pri načrtovanju ur in dni za sestanke upoštevajte različne navade in urnike udeležencev.
- **Jasno pojasnilo** vseh korakov in možnosti je potrebno za preprečevanje konfliktov in nesporazumov.
- Pomislite na **vremenske razmere**, ko vzpostavljate vrt (npr. dvignjene grede morajo zdržati težo mokre zemlje itn.).
- **Organizirajte dogodke**, da ohranite interes udeležencev, deležnikov in širše javnosti v projektu.

Periurbani vrt v Blagoevgradu

SKUPNA METODOLOGIJA PARTICIPATIVNEGA URBANEGA KMETIJSTVA

Smernice za akcijsko načrtovanje

Kaja Cunk

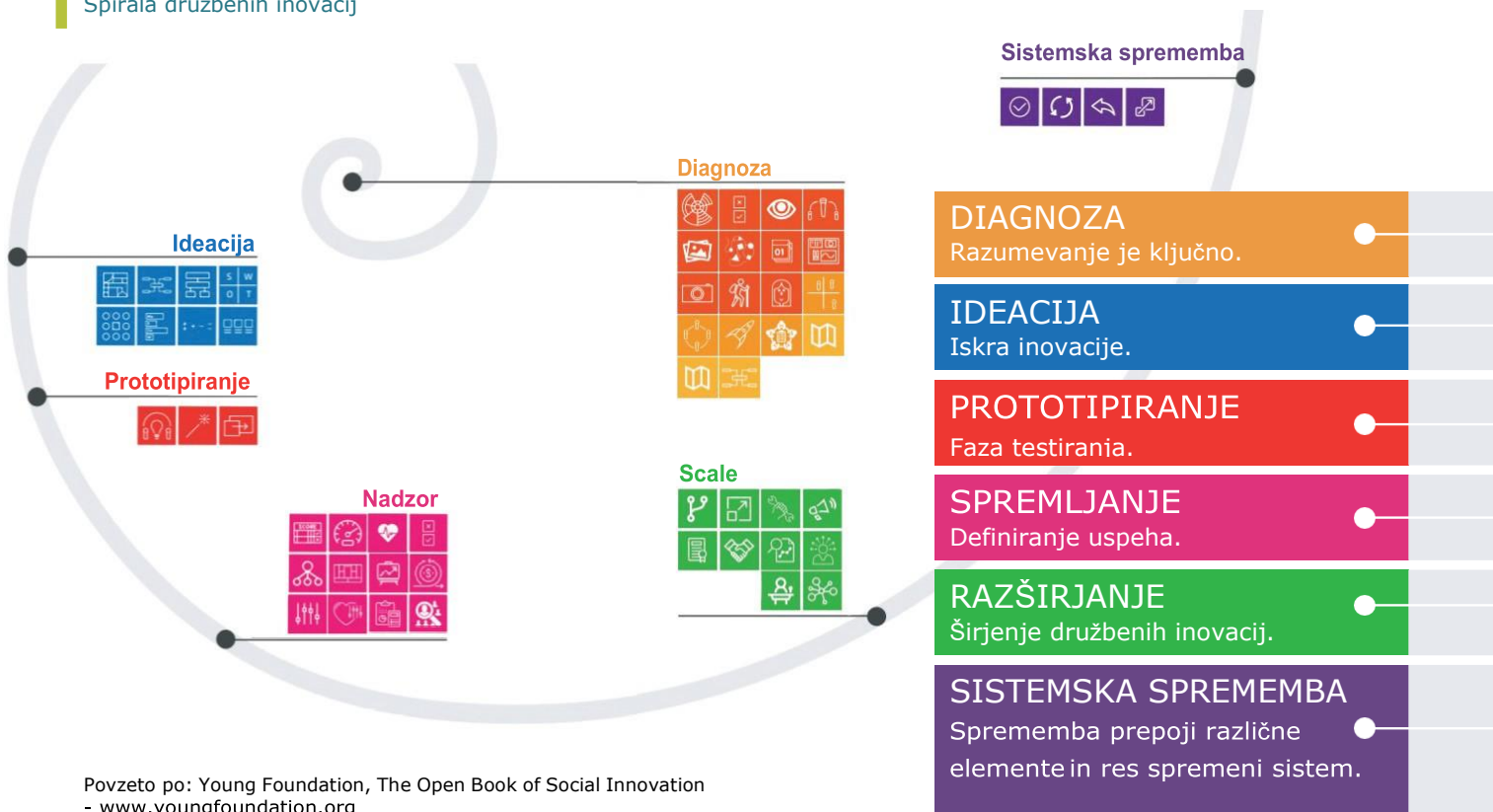
Ko premišljujemo o uporabi urbanega kmetijstva kot postopek za družbene inovacije, je potrebno sestaviti akcijski načrt za integracijo participativnih mehanizmov v postopke odločanja, povečanje družbenega vključevanja ranljivih segmentov družbe in spodbujanje mest, prijetnih za življenje.

Trenutno je med tistimi, ki organizirajo urbano kmetijstvo in tistimi, ki ga upravljajo, mogoče zaznati precejšno vrzel. Brez kakršnekoli formalne podpore je

bilo urbano kmetijstvo večinoma postopek od spodaj navzgor, ki ga običajno začnejo posamezniki ali nevladne organizacije in ne vlade in urbani načrtovalci. Z nudenjem smernic za razvoj in implementacijo akcije je mogoče **izboljšati zmožnosti javnih uslužbencev, da vključujejo relevantne deležnike in družbo v upravljanje in javno vključevanje skozi urbano kmetijstvo.**

Uspešno participativno urbano kmetijstvo je družbena inovacija. Da bo tako tudi načrtovano, je potrebno slediti šestim korakom družbenih inovacij od dobre diagnoze stanja, do kreativnega procesa ideacije in prototipiranja do stalnega spremljanja. Ko dosežemo uspeh, je mogoče participativno urbano kmetijstvo prenesti na nove lokacije in na višjo raven, s čimer se spremeni sistem.

Spirala družbenih inovacij

Povzeto po: Young Foundation, The Open Book of Social Innovation
- www.youngfoundation.org

DIAGNOZA

Diagnoza je podlaga za vse kasnejše faze, saj je razumevanje ključnega pomena. Obstaja več pristopov k analizi in potrebno jih je dobro raziskati, saj je vsak primer edinstven in zahteva specifičen nabor diagnostičnih tehnik.

V primeru participativnega urbanega kmetijstva so bila predlagana tri področja diagnoz:

- **Družbene okoliščine ciljnih skupin;**

Družbene analize so lahko splošne (statistične analize, ankete) ali podrobne (opažanja udeležencev, intervjuji). Tehnike za razumevanje družbenih okoliščin vključujejo fotoelicitacijo, vizualni prikaz virov, foto safarije, vodene ogleda in podobno.

- **Razmerja med deležniki v njihovih soseskah in skupnostih;**

Vsak projekt je del večje mreže aktivnosti in storitev, ki jih vodijo raznoliki deležniki. Ti ustvarjajo okolje, v katerem morajo akterji sodelovati in podpirati drug drugega, da zagotovijo uspeh akcije.

- **Prostorska razsežnost območja, ki bo uporabljeno za urbano kmetijstvo.**

Prostor je ključni del vseh aktivnosti, zato ga je potrebno pregledati in analizirati tako na ravni mesta kot soseske.

PROTOTIP

Noben načrt ni popoln od samega začetka. Namesto načrtovanja končnega formata urbanega vrta je bolje načrtovati več manjših in postopnih korakov. Prototipiranje omogoča zbiranje povratnih informacij od uporabnikov, medtem ko je projekt še vedno v fazi načrtovanja.

Prototipiranje lahko:

- prihrani čas, energijo in investicijo v vire;
- nudi priložnost ustvariti nekaj v večjem obsegu;
- pokaže elemente, ki bi bili drugače prezrti;
- vodi do večjega zadovoljstva uporabnikov.

Prototipiranje je potrebno primerno dokumentirati in moderirati in opremiti z opombami, zakaj je bilo nekaj narejeno drugače, ter definirati vse korake, ki bodo vodili do zaključka.

IDEACIJA

Ideacija zahteva ponavljajoč postopek pregledovanja in dodelovanja koncepta. Predstavlja povezavo med problemi in rešitvami ter temelji na analizi in rezultatih faze diagnosticiranja, kar vodi do prototipiranja.

Ko so ideje ustvarjene, je potrebno upoštevati sledeče vidike predlaganih idej:

- Čustveni;
- Organizacijski;
- Doživljajski;
- Gospodarski;
- Družbeni;
- Kulturni;
- Prostorski.

Zaželena je raznolikost idej in mnenj, saj vsaka odkrije nepričakovana področja inovacij in odpre nove perspektive. Pomembno je deliti te ideje, znanje in pričakovanja, da je mogoče sprejeti odločitve po pregledu vseh zornih kotov.

Postopek ideacije vključuje analizo stvari, ki bi jih bilo mogoče doseči glede na ugotovljene ovire, ter poskus najti optimalne rešitve za te ovire.

SPREMLJANJE

Spremljanje zagotavlja učinkovito implementacijo in doseganje končnih ciljev participativnega urbanega kmetijstva. Med fazo spremljanja zbiramo in analiziramo podatke o dejavnostih, ki potekajo, da dobimo podrobnejše informacije o opravljenem delu.

Spremljanje se običajno opravlja med ali po projektnih aktivnostih, a eden od ključnih korakov se zgodi na samem začetku z definiranjem ključnih kazalnikov uspešnosti (KKU). Najpomembnejši KKU so:

- vložek (potrebni viri);
- aktivnosti (dejansko delo, ki ga je potrebno opraviti);
- rezultati (neposredni izmerljivi rezultati);
- izidi (spremembe, ki so vodile do končnih ciljev);
- učinek (končni cilji, učinek aktivnosti).

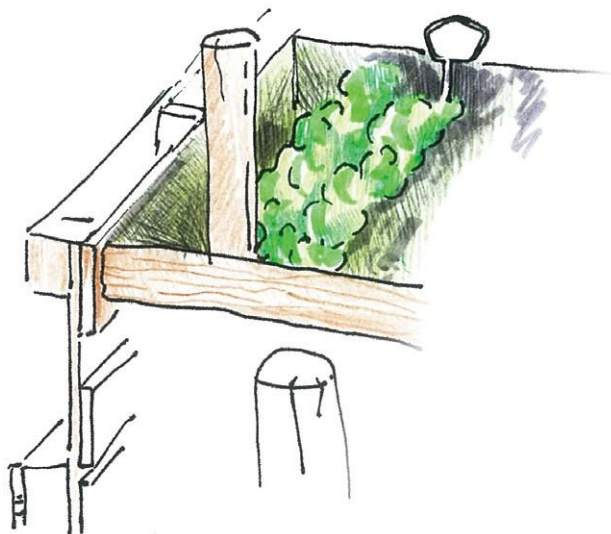
RAZŠIRJANJE

Po začetni oceni priložnosti in definiranju inovacij je smiselno določiti najbolj smotno aplikacijo družbenih inovacij, da je dosežen največji učinek.

Na voljo je več možnosti za širitev aktivnosti participativnega urbanega kmetijstva:

- **Vplivanje** (nudenje informacij in ozaveščanje o družbenih problemih in potencialih pristopa);
- **Neposreden pristop ponovitve** (investiranje v organizacijske sposobnosti, vključevanje novih uporabnikov, razvoj novih lokacij);
- **Diseminacija** (podpiranje in nudenje informacij, svetovanje in izobraževanje, licenciranje pristopa)

Z deljenjem, lobiranjem in širjenjem vse razširitvene aktivnosti prispevajo k izboljševanju družbenih okoliščin obravnavanih ciljnih skupin.

SISTEMSKE SPREMEMBE

Z vpeljavo nove vrste družbene storitve, prerazporejanjem lastništva, razvijanjem novih modelov financiranja in omogočanjem krožnega gospodarstva se participativno urbano kmetijstvo ne zaključuje z urbaniimi vrtnički, temveč predstavlja spremembo v položaju uporabnikov znotraj sistema.

Participativno urbano kmetijstvo je več kot le gojenje zelenjave in udejstvovanja, temveč želi vzpostaviti strukture, ki zavarujejo in podpirajo obseg in trajanje integracije marginaliziranih družbenih skupin v družbo. To lahko vodi v ustvarjanje novih oblik participativne in bolj vključujoče ponudbe družbenih storitev. Lahko pa vodi do vpeljevanja novih konceptov. Lahko omogoča tudi razvoj krožnega gospodarstva, v kateri so nekdanje marginalizirane skupine v središču gospodarskih procesov; lahko pa pomeni tudi eksperimentiranje z različnim razumevanjem koristi za dolgotrajno brezposelne.

Participativno urbano kmetijstvo je postopek, ne projekt. Ne sme se končati z vzpostavljenim vrtom, temveč se mora stalno razvijati glede na potrebe, medtem ko se nadzirajo njegovi učinki. Če je uspešno, potem obstaja možnost razširitve in povečanja števila uporabnikov, na katere vpliva. Tako lahko nastopijo sistemske spremembe: dolgoročna vizija, ki seže veliko dlje od gojenja zelenjave.

Koraki do sistemskih sprememb so naslednji:

- **Prevzemi**

Inovacije vpeljejo zunanji dejavniki in njihovo lastništvo je počasi institucionalizirano ali prevzeto od dotičnih igralcev v sistemu.

- **Prilagodi**

Dosežene so trajne spremembe v vedenju relevantnih akterjev in različne spremembe so vpeljane v standardne operacije.

- **Odzovi se**

Druge podporne funkcije in pravila se začnejo spreminjati kot reakcija na inovacijo.

- **Razširi**

Preizkušajo se meje. Seme spremembe raste in se razširi v nove smeri.

Publikacija: Approaching urban agriculture as a social innovation

V okviru projekta AgriGo4Cities smo pripravili publikacijo v angleškem jeziku z naslovom *Approaching urban agriculture as a social innovation: Guidelines for the development and implementation of an action plan* (Naproti urbanemu kmetijstvu kot družbeni inovaciji: smernice za razvoj in implementacijo akcijskega načrta). Publikacija vključuje različne vrste sistemskih načrtovalskih orodij, ki pomagajo povezati načrtovalce, izvajalce in civilno družbo v procesu skupnega učenja, ki lahko učinkovito vodi razvoj urbanega kmetijstva.

Poglavja v knjigi vsebujejo utemeljitev uporabnosti urbanega kmetijstva, vključevanje marginaliziranih družbenih skupin, participativno načrtovanje in definirajo vlogo družbenih inovacij. Predstavljene so tudi posamezne faze akcijskega načrtovanja, skupaj s konkretnimi orodji za načrtovanje in primeri dobrih praks. Publikacija nato na kratko povzema glavne teme vseh poglavij in razdeli urbane vrtove v različne tipe. Zadnji element publikacije je Shema urbanega kmetijstva, ki smo jo razvili v podporo načrtovalskemu procesu.

Publikacija je na voljo na spletu v zavihku Knjižnice spletne strani AgriGo4Cities (<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/agriGo4cities>).

Naslovnica publikacije Approaching urban agriculture as social innovation

Primer dobre prakse v publikaciji

Initiator: ProstoRož, Zavod Bunker
In collaboration with: Inštitut za politike prostora (IPOP)
More info: prostoroz.org/portfolio/items/park-tabor/

The Tabor Park project was built on the basis of a study prepared by the Bunker Institute, with the help of IPOP, which aimed to determine a strategy to revitalise the then-abandoned Tabor Park. The key problem was that local residents had avoided the degraded park. Following renewal of basic infrastructure and changes in the traffic regime, the initiators encouraged the local population to use the park and integrate it into their lives. This was done through a series of events that were held regularly between May and September during the project. Today, after the end of the project, the Tabor Park is still a lively public space, where local residents and visitors meet for self-organised events.

Lessons learned

The research identified key problems in the neighbourhood and the park, and also provided insight into the wishes and needs of local inhabitants and institutions. Renovation of the basic infrastructure and interventions in the traffic regime enabled the initiators to organise a variety of events that attracted the local population, encouraging them to participate and use the park. As a result of the conclusions of the research, regular events were organised for each week between May and September throughout the duration of the project. Thus, over four years, with the cooperation of one hundred and fifty organisations and individuals, 950 events took place. Among them were regular fairs, marketplaces, garage sales, seed exchanges and an outdoor cinema. Work campaigns were organised to clean the park and so encourage residents to take care of the area and continue their activities after the formal close of the project. The project served as a positive example of how to integrate local initiatives and develop them into sustainable strategies, and is still an inspiration and model for other similar initiatives in Slovenia.

Shema urbanega kmetijstva

Ključni viri	Ključne aktivnosti	Tip urbanega vrta	Družbeno vprašanje	Predvidena korist
<p>Katere Ključne vire potrebujejo vaše Predvidene koristi?</p>	<p>Katere Ključne dejavnosti so potrebne za Predvidene koristi?</p>	<p>Kakšen tip urbanega vrta bi ustrezal vašemu primeru (glavni viri, družbeno vprašanje, prejemniki)?</p>	<p>Katero družbeno vprašanje želite rešiti? Kaj so vzroki za ta problem? Kdo so ključni deležniki (prejemniki, tretje osebe, skupnosti), povezani s tem družbenim problemom?</p>	<p>Kakšno korist bodo imeli prejemniki? Kateri problem prejemnikov nameravate rešiti? Katerim potrebam prejemnikov nameravate zadostiti?</p>
<p>Kdo so vaši Glavni partnerji? Kdo so vaši glavni dobavitelji? Katere Glavne vire pridobivate od partnerjev? Katere Glavne aktivnosti opravljajo partnerji?</p>		<p>Kanali</p> <p>Skozi katere Kanale želite doseči prejemnike? Kako jih trenutno nagovarjate? Kateri so najbolj učinkoviti kanali?</p>	<p>Prejemniki</p> <p>Kdo so ključni deležniki (prejemniki, tretje osebe, skupnosti), povezani s tem družbenim problemom?</p>	
<p>Stroški</p> <p>Kateri so najpomembnejši stroški v projektu? Kateri Ključni viri so najdražji? Katere Ključne dejavnosti so najdražje?</p>				

Orodje za pripravo na akcijsko načrtovanje

Kaja Cunk

21. in 22. novembra 2017 je v Münchnu potekalo dvodnevno **transnacionalno izobraževanje**, da so se različni deležniki (odločevalci, javni uslužbenci, predstavniki nevladnih organizacij, raziskovalci) pripravili na akcijsko načrtovanje.

Program transnacionalnega izobraževanja

AgriGo4Cities TRANSNATIONAL TRAINING SESSION DAY 1 21st November 2017	
09:30-09:40	Welcome speeches
09:40-10:00	Project presentation
10:00-10:20	Training presentation
FOCUS: URBAN AGRICULTURE	
10:20-10:40	Collective brainstorming
10:40-11:20	Good practice presentation: SUSTAINING THE PROGRESSIVE URBANISM STRATEGY IN THE PARTICIPATORY URBAN AGRICULTURE AND PREPARING AN ACTION PLAN (David Bull, Sofia Pajon, Iwanicki, Marissa David Prasad)
11:20-11:40	Coffee Breaks
11:40-13:00	Action planning session: INTRODUCTION
13:00-14:20	Lunch
14:20-15:00	Good practice presentation: HOW CAN CITIES PROMOTE AND SUPPORT URBAN GARDENING? (Carina Thoms)
15:00-15:40	Good practice presentation: PRODUCTION OF URBAN AGRICULTURE IN MUNICH (Eva van der Pijpe)
15:40-17:40	Action planning session: DIAGNOSIS
17:40-18:00	Daily reflection

AgriGo4Cities TRANSNATIONAL TRAINING SESSION DAY 2 22nd November 2017	
09:00-09:20	Training presentation
FOCUS: PARTICIPATORY PLANNING	
09:20-09:40	Collective actions
09:40-10:20	Lecture: PEOPLE AS PARTNERS FROM THEORY TO PRACTICE (Sabine Czek, Gisa Thiele)
10:20-11:00	Lecture: LEARNING TO MANAGE OUR CITIES
11:00-11:20	Coffee Breaks
11:20-13:00	Action planning session: IDEAS AND PROPOSALS
13:00-14:20	Lunch
FOCUS: SOCIO-ECONOMIC INCLUSION OF VULNERABLE GROUPS	
14:20-14:40	Visualisation of the users
14:40-15:20	Good practice presentation: INTEGRATING THROUGH-COMMUNITY GARDENING IN A HIGH-RISK NEIGHBOURHOOD (Julia Bensch)
15:20-16:00	Lecture: PARTICIPATION IN URBAN GARDENING PROJECTS AS APPROACH IN THE EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT (GISEL FRIEDRICH, DIANE THOM, ANNE BUCHER)
16:00-16:40	Method demonstration: BEST PRACTICE EVALUATION OF PARTICIPATORY WORK IN COMMUNITY GARDENS: COLLECTIVE MAPPING (Stefan van Thienen)
16:40-18:00	Action planning session: PROTOTYPING
18:00-18:30	Daily reflection

Projekt AgriGo4Cities deluje po osrednjem principu participativnega pristopa, zato so bili narejeni naslednji koraki za tak pristop tudi med izobraževanjem:

- Vsi projektni partnerji so bili povabljeni, da predlagajo teme za predavanja na izobraževanju;
- Predavatelji so morali posredovati naslov svojega predavanja, skupaj s kratkim opisom in svojim življenjepisom
- Razvili smo volilno lestvico in partnerji so ocenjevali vsako predavanje glede na raven njihovih potreb in zanimanja za temo;
- Najbolje ocenjena predavanja so bila vključena v izobraževanje.

Po končni izbiri predavanj je bilo transnacionalno izobraževanje dokončno izoblikovano. Namenjeno je bilo:

- Poglobliti poznavanja **participativnega urbanega kmetijstva**;
- Razvijanju **veščin za akcijsko načrtovanje** z več deležniki, udeleženi v procesu;
- Uporaba dobro poznanih **participativnih metod** v izobraževanju: tehnike brainstorminga, javne razprave, zasnovanega razmišljanja, gledališča zatiranih.

Skupinsko delo na transnacionalnem izobraževanju v Münchnu

Izobraževanje je dobrodošlo orodje za **motiviranje udeležencev**, da pridobijo ali izboljšajo znanja in spretnosti, ki bodo še kako potrebni za prihodnje delo. Poleg tega mednarodno izobraževanje omogoča izmenjavo izkušenj med udeleženci in vodi do boljšega poznavanja teme izobraževanja in vseh možnih pristopov. Razvoj ni edini cilj ni le, saj je mogoče izobraževanje nameniti več kot implementaciji projekta AgriGo4Cities; **izobraževanje je bilo oblikovano kot orodje, ki se lahko uporabi v dani obliki ali pa se preoblikuje in uporabi v zahtevani obliki za nov namen.**

Vsi koraki za pripravo so zbrani v publikaciji 'Priprava na akcijsko načrtovanje: Povzetek izobraževanja', ki je na voljo v angleškem jeziku v zavihku Knjižnica na spletni strani projekta AgriGo4Cities (<http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/agrigo4cities>). Vse predstavitve predavanj so na voljo na spletu za nadaljnjo uporabo (https://drive.google.com/file/d/1mW0vFoznZDKr9eVWGj_IHFEREE-jN1hR/view).

V publikaciji najdete:

- Končno različico programa izobraževanja;
- Kratek povzetek vsakega predavanja z viri za dodatno raziskovanje;
- Podrobne razlage izvedenih vaj (npr. skupinski brainstorming, dnevne refleksije, skupinske akcije in podobno);
- Vsi izročki, ki so bili ustvarjeni za izobraževanje (program, okvir akcijskega načrta, kartice z vprašanji za refleksijo).

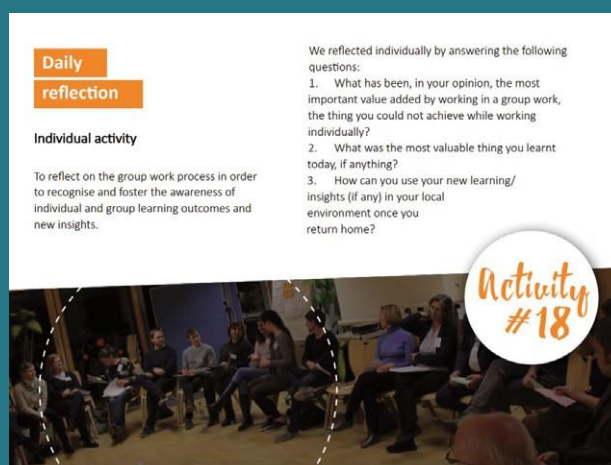
Naslovnica publikacije 'Preparing for action planning' Povzetek izobraževanja

Predstavitev predavanja v publikaciji

Predstavitev vaje v publikaciji

Program tutorstva za akcijsko načrtovanje

Lucia Vačoková

Da bi lahko **nudili stalno strokovno podporo za razvoj in implementacijo akcijskih načrtov** na pilotnih območjih, je ENVICORP Slovaška v sodelovanju s strateškimi projektnimi partnerji razvila **program tutorstva**. Program nudi redno in pogosto svetovanje teritorialnim partnerjem, posebno v ključnih fazah postopka akcijskega načrtovanja. Program je definiral tudi mehanizme in ključne kadre za tutorstvo na področjih:

- urbanega kmetijstva,
- integriranja participativnega pristopa v postopek odločanja,
- socioekonomskega vključevanja ranljivih / marginaliziranih skupin,
- trajnostnega urbanega razvoja.

Program tutorstva AgriGo4Cities

Program tutorstva je eden od elementov, ustvarjenih v sklopu razvijanja skupne metodologije. Njegov cilj je povzeti vso pomoč, ki jo tutorji nudijo teritorialnim partnerjem med postopkom razvoja in implementacije

akcijskega načrta. Razvit in oblikovan akcijski načrt **ponuja nov model participativnega upravljanja in način upravljanja z obstoječim ali razvoj novega urbanega vrta z aktivnim vključevanjem in sodelovanjem ciljnih skupin**. Skupnosti, ki jim grozi izključenost, so bile aktivno vključene v procese odločanja. Razvile so svoje lastne modele družbenega in gospodarskega udejstvovanja (npr. rekreacija in utrjevanje skupnosti, socialno podjetje, regionalna pridelava hrane in dobavna veriga za restavracije, mesta za učenje, komunikacijo in/ali izražanje kritik, alternativa uporaba javnih prostorov itn.) v skladu s strateškimi usmeritvami mesta.

Razvite so bile strokovne storitve za usmerjevanje na podlagi specializiranih informacij, ki so se izoblikovale med transnacionalnim izobraževanjem novembra 2017 v Münchnu in so bile kasneje povzete v Smernicah za razvoj in implementacijo akcijskega načrta. **Strateški partnerji so določili lastne strokovnjake, ki so vodili teritorialne partnerje med pilotnimi akcijami in so bili zadalženi za izvajanje določenega koraka v akcijskem načrtu za razvoj in implementacijo**. Med programom tutorstva so se izvajale tri vrste aktivnosti: vodene skupinske razprave, individualna posvetovanja in anketiranje.

Preglednica s povzetimi metodami za razvoj in implementacijo akcijskega načrta vključno z vrstami posvetovanj:

	Metode	Vrsta posvetovanja
Diagnoza	Statistična analiza Dan v življenju Zemljevid deležnikov Miselni načrti Opažanja udeležencev Participativno kartiranje Analiza evalvacijskega vprašalnika in inventarnega vprašalnika Sestanki in intervjuji Osebni razvoj	
Ideacija	Moodboard MoSCoW Miselni zemljevid Problemsko drevo Načrtovalna skupina SWOT analiza Evalvacijski vprašalniki in inventarni vprašalnik Sestanki	
Prototipiranje	Potrditev koncepta Počasno prototipiranje Benchmarking (primerjanje z drugimi akcijskimi načrti) Anketiranje vrtičkarjev Delavnice Anketiranje prebivalcev	individualno: telefon, e-mail, Skype, osebno skupinska posvetovanja
Spremljanje	Javnomnenjska raziskava & izpraševanje uporabnikov o dejavnostih Benchmarking Potrditev koncepta Sistem uravnoteženih kazalnikov Socialno poročilo	anketiranje
Razširjanje	Izboljšanje zmogljivosti izvajanja Diseminacija znanja Vplivanje na zavedanje javnosti Norme Vzorci obnašanja Tehnična pomoč Mednarodne konference Širitev v pobratena mesta	

Implementacija programa tutorstva

Bistvo akcijskega načrta je bil razvoj urbanega vrta z vključevanjem lokalnih partnerstev in ciljnih skupin. Vsako pilotno območje ima specifične značilnosti in potrebe. Torej, čeprav **imajo lokalni akcijski načrti skupno strukturo in uporabljajo enake ali podobne metode, predstavljajo različne načrte.**

Diagnoza je prvi korak v pripravi akcijskega načrta. Občine so načrtovale ta korak že, ko so se prijavljale na projekt, zato tu ni bilo potrebe po posvetovanju s svetovalci. ZRC SAZU kot zadolženi partner za ta korak je prejel vprašanja o naslednjih problemih:

- zbiranje statističnih informacij o ciljnih skupinah,
- vključevanje otrok s posebnimi potrebami,
- pojasnjevanje ljudem, kako sodelovati pri načrtovanju vrtov, kaj v praksi pomeni družbeno vključevanje in kako vključiti oba vidika v urbano vrtičkarstvo,
- krepitev sodelovanja med akterji,
- prepričevanje ljudi, da bo projekt obrodil rezultate,
- pogajanje o primernem datumu in času za sestanek udeležencev,
- organiziranje privlačnih in enostavnih delavnic.

Na transnacionalnem izobraževanju v Münchnu so se strateški partnerji osredotočali na Ideacijo in Prototipiranje in vpeljali dva koraka in teritorialnim partnerjem nudili posvetovanje o njih. **Faza Ideacije je temeljila na analizi in rezultatih faze Diagnoze.** Med Ideacijo se predvidijo in ocenijo vsi različni scenariji. V okviru tutorstva so bili partnerji izprašani s pomočjo vprašalnikov

o njihovih aktivnostih v sklopu ideacije. Na podlagi njihovih izkušenj **so ugotovili, da je sodelovanje in raznolikost stališč ključnega pomena za najboljše rezultate.** V proces je potrebno vključiti tehnike, lokalne prebivalce, delavce, podjetnike in javne uslužbenke, da se delijo ideje in razpravlja o različnih možnostih in pristopih. V tej fazi je običajno smotno preučiti prejšnje lokalne, nacionalne in internacionalne projekte, ki so uporabili participativno načrtovanje v podobnih kontekstih.

V Münchnu smo z metodo okroglih miz **simulirali prototipiranje z vsemi teritorialnimi partnerji**, kjer so vsi strateški partnerji nastopali v funkciji tutorjev. Teritorialni partnerji so v procesu prototipiranja uporabili različne metode (izrisovanje vrta ali izdelava majhnega modela vrta z uporabo naravnih in umetnih sestavin). Prav tako so bile organizirane predstavitve rezultatov, ki so ponujale možnost izmenjave informacij.

V drugi fazi implementacije programa tutorstva **so se partnerji osredotočili na skupinske razprave in delavnice, na katerih so delili ideje in izkušnje.** Skupinska razprava na temo zadnjih treh korakov (spremljanje, razširjanje, systemske spremembe) je bila organizirana na petem projektnem sestanku v Blagoevgradu. Na delavnici je bila uporabljena metoda world café, kjer je bila ena miza namenjena vsakemu od korakov. Pri vsaki mizi so zadolženi tutorji vodili razpravo na temo določenega koraka. Teritorialni partnerji so imeli priložnost **deliti izzive, s katerimi so se spopadali med pilotno fazo, poslušali drug drugega in prosili strateške partnerje za nasvet.** Nasveti drugih partnerjev so bili koristni za teritorialne partnerje, preden so ti začeli z zadnjimi fazami pilotnega projekta. Poleg tega je delavnica ponudila tudi pregled o tekočih dejavnostih strateških partnerjev.

Rezultati implementacije programa tutorstva

V sklopu programa tutorstva so strateški partnerji sodelovali z ENVICORP Slovaška na snovanju »Pogosto zastavljenih vprašanj«, kar je eden od glavnih rezultatov implementacije programa tutorstva. Spodaj je zbirka najpomembnejših vprašanj, ki so se pojavila med implementacijo programa:

DIAGNOZA:

Kako povečati raven sodelovanja med akterji?

Sodelujte z dobro uveljavljenimi organizacijami in posamezniki na njihovem področju in se obrnite na njih, kadar k procesu vabite nove udeležence. Poleg tega je smotno angažirati društvo v sektorju, da organizira delavnice, ki lahko usmerijo njihovo mrežo v projekt.

IDEACIJA:

Kako pridobim primerno zemljišče za vrt?

Ne obrnite se na občino, temveč se obrnite neposredno na mestne svetnike in relevantne organizacije v sektorju. Čim prej začnite tudi z načrtovanjem in sodelovanjem.

PROTOTIPIRANJE:

Zakaj je prototipiranje primernejše od načrta?

Prototipiranje je enostavna metoda za vizualizacijo vrta in uvajanje potrebnih sprememb je enostavno. Največja prednost prototipiranja v primerjavi z navadnim načrtom je manjši strošek, saj ni potrebe po certificiranem arhitektu ali posebnem programu za načrtovanje. Nasprotno zasnova navadnega načrta zahteva oblikovalca/arhitekta in povezane stroške; spremembe v načrtu povečajo stroške skladno z zapletenostjo ali težavnostjo sprememb, ki jih je potrebno narediti v načrtu.

SPREMLJANJE:

Katere metode naj uporabimo?

Metode naj vedno temeljijo na vrstah kazalnikov in ciljnih skupinah. Na voljo je več matematičnih metod, ki jih lahko uporabite pri delu s podatki in številkami, a če sestavite intervjuje ali vprašalnike za člane ciljne skupine, naj bo metodologija primerna njihovim potrebam. Na primer, če delate z ranljivimi ljudmi, izberite zanimivo in enostavno metodo in ne merite njihovega mnenja z dolgim vprašalnikom, polnim zapletenih stavčnih struktur.

RAZŠIRJANJE:

Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da se razširi akcija?

Prav vsaka dejavnost ni primerna za širitev. Pred širitvijo je potrebno skrbno preučiti predpogoje. Oceniti morate razširitveni potencial ideje ali projekta in če imate kaj, kar je vredno nadgraditi. Najprej definirajte tiste elemente vaše aktivnosti, ki so inovativni, ugotovite, zakaj je vaša aktivnost uspešna. Nato ocenite potrebe in ali kje drugje obstaja znatna potreba. Tretjič, ocenite, ali imate dovolj organizacijske podpore in stabilnosti. V skladu s svojo vizijo in cilji sestavite bazo 'sledilcev' in zaveznikov ter okrepite ali mobilizirajte vire. Na koncu ocenite še, ali je to pravi trenutek za resno nadgradnjo.

SISTEMSKE SPREMEMBE:

Katere vidike je potrebno upoštevati, če želimo doseči sistemske spremembe?

- Ravnesesje (sistemi uspevajo zaradi ravnovesja)
- Moč (med postopkom odločanja se uporablja in vihti moč, kar pomeni mero odgovornosti)
- Mreže (mreže imajo večji potencial za spremembe)
- Dostava (za največjo učinkovitost je potrebno prvotni pristop prilagoditi vpletenim osebam)

IMPLEMENTACIJA PARTICIPATIVNEGA URBANEGA KMETIJSTVA NA PILOTNIH OBMOČJIH

Predstavitev pilotnih območij

Jernej Tiran in Drago Kladnik

Kljub temu, da **vsa pilotna območja ležijo v Podonavju, se razlikujejo v številnih lastnostih**, kot so površina in naravni pogoji. Večina območij leži v goratih predelih v dolinah in kotlinah, razen Székesfehérvárja, ki je na močvirnati ravnini. Podnebne razmere se prav tako precej razlikujejo med območji. Večina jih ima zmerno celinsko podnebje, razen Blagoevgrada, ki ima podnebje z močnim sredozemskim vplivom.

Razlike v gostoti poselitve so še večje od naravnih pogojev.

Splošne značilnosti pilotnih območij

Pilotno območje	Površina (km ²)	Št. prebivalcev	Gostota poselitve (ljudi/km ²)
Praga 9	13.3	57,000	4286
Blagoevgrad	621	77,000	125
Székesfehérvár	171	98,000	571
Vaslui	48	70,000	1460
Velenje	83.5	33,000	392

Rast prebivalstva kaže dva modela razvoja prebivalstva. Praga, prestolnica Češke, ima za skoraj celo obdobje po letu 1960 stalno, a počasno rast prebivalstva. V drugih občinah je prebivalstvo raslo do leta 1990 ali 2000. Od takrat naprej se je ustalilo ali zmanjšalo za do 8 %.

V pilotnih območjih je mogoče identificirati tri **demografske trende**, ki se ujemajo z ostalo Evropsko unijo: nižja rodnost, staranje prebivalstva in negativno ali nezadostno obnavljanje prebivalstva.

Z 41,6 % ima Okrožje Praga 9 najvišji odstotek nesklenjenega mestnega tkiva. Najnižji odstotek ima občina Blagoevgrad (1,8 %). Industrijske, trgovske, prometne in urbane zelene površine je mogoče v največji meri prav tako najti v Pragi 9. Na drugi strani pa je največji delež kmetijskih površin v Vasluiju in Székesfehérvárju (71,3 % in 63,5 %), površina gozdov in močvirij pa je največja v Blagoevgradu in Velenju (65,8 % in 53,3 %).

Značilnosti, ki najbolj izstopajo v vsakem od petih pilotnih območij:

- Sodobne stavbe stanovanjskih sosesk in ugasla industrija v Mestni četrti Praga 9,
- Še vedno pomembna vloga kmetijstva in gozdarstva v Blagoevgradu,
- Zgodovinska vloga Székesfehérvárja kot srednjeveške prestolnice Madžarske in kraja kronanja in pokopa madžarskih kraljev,
- Gozdno-stepske rastlinske in živalske vrste ter znameniti parki v kraju Vaslui,
- Intenzivno rudarjenje lignita v mlademu mestu Velenje, pomembnem industrijskem središču, zasnovanem kot mesto v parku.

Značilnosti urbanega in periurbanega kmetijstva na pilotnih območjih

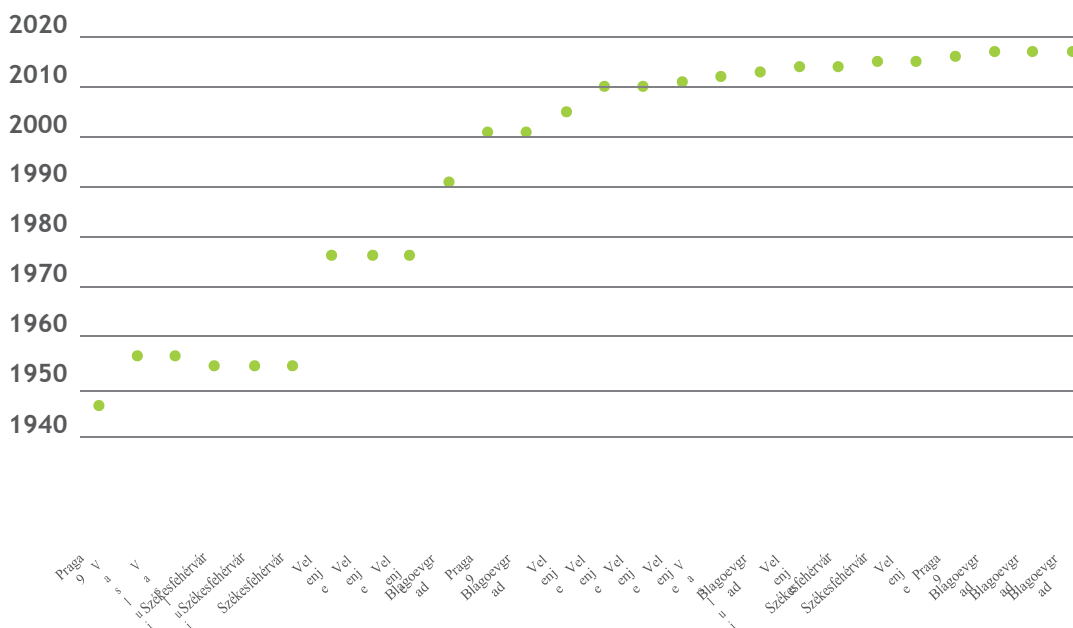
Vlogo urbanega kmetijstva na pilotnih območjih je mogoče sprva ugotavljati s preučitvijo **lokalnega strateškega in zakonodajnega okvira**. Tako se lahko vsi partnerji zanašajo na vsaj en lokalni dokument, povezan z urbanim kmetijstvom, čeprav se večina dokumentov ne nanaša neposredno na urbano kmetijstvo. Ponavadi (npr. prostorski načrti in razvojne strategije) posredno nagovarjajo tematiko s poudarjanjem bolj splošnih področij, kot so kmetijska zemljišča ali zelene površine v zvezi z rabo tal, pridelavo hrane in samozadostnostjo. Razmejitve med urbanim in ruralnim kmetijstvom ni jasna. V redkih primerih je mogoče najti neposredno omembo urbanega kmetijstva: v Velenju, Blagoevgradu in Székesfehérváru.

Skupno je trenutno **32 lokacij urbanega kmetijstva** na pilotnih območjih. Približno dve tretjini je zbranih v širši kategoriji »urbana pridelava hrane«, preostala tretjina pa v kategoriji »urbanega kmetijstva«. Večina pilotnih območij vključuje različne primere urbanega kmetijstva z večino identificiranih tipov, z izjemo manj običajnih, kot so terapevtske in eksperimentalne kmetije. Najpogostejši tipi urbanega kmetijstva so najemni vrtovi, izobraževalni vrtovi, počitniške kmetije in lokalne kmetije za hrano+.

Urbano kmetijstvo ni nov pojav v Podonavju, a je v zadnjem desetletju dobilo nov zagon. Zgodovinsko gledano je prvi primer urbanega kmetijstva na izbranih pilotnih območjih Zahrádkářská kolonie v Mestni četrti Praga 9 (1945). Od takrat ločimo med dvema obdobjema razvoja urbanega kmetijstva. Starejša urbana kmetijska območja so bila po drugi svetovni vojni vzpostavljena v kraju Vaslui, v Székesfehérváru konec šestdesetih in v Velenju sredi sedemdesetih let. V vseh treh mestih je mogoče nastanek povezati s socialistično ureditvijo. Po koncu socialističnega obdobja je mogoče zaznati stagnacijo urbanega kmetijstva, ki je trajalo do novega tisočletja. Od leta 2000 naprej se je na večini pilotnih območij izoblikoval nov, močnejši val projektov urbanega kmetijstva, ki še vedno traja.

Sodelovanje več akterjev je veliko bolj običajno za novejša projekte. Največ zemljišč je v občinski lasti. Ponavadi so za urbano kmetijstvo namenjena zemljišča v prehodni rabi in nepozidana območja. Te lokacije je mogoče doseči s kolesom ali osebnim avtomobilom, težje z javnim prevozom ali peš. Več kot polovica območij urbanega kmetijstva je prosto dostopnih, večina pa jih ima osnovno opremo na samem zemljišču.

Nastanek urbanih vrtov na pilotnih območjih

Participativno načrtovanje na pilotnih območjih

Uspešna implementacija participativnega pristopa ni lahka naloga. Običajno je potrebno veliko **časa in napora, da zagotovimo, da participacija postane neločljiv del vsakega procesa načrtovanja**. Štiri občine (razen Székesfehérvárja) so že uvedle participativni proces in v dveh primerih se je izkazal za pozitivno izkušnjo.

Skupinsko delo na transnacionalnem izobraževanju v Münchnu

Na vseh petih pilotnih območjih razen v Pragi 9, ki ima pristojnost le za načrtovanje sosesk (glavno mesto Praga je zadolžena za strateško načrtovanje), lahko lokalne skupnosti sodelujejo in so vpletene v načrtovanje občinskih strateških dokumentov. Občine se bolj razlikujejo v uporabi orodij za spodbujanje vključevanja skupnosti. Najpogostejša orodja so delavnice, osebni sestanki in spletne platforme (uporabljene v 4 občinah); tem sledijo družbena omrežja in ankete (uporabljene v 3 občinah). Ranljive skupine so običajno v manjši meri vključene v načrtovanje – Blagoevgrad, Velenje in Vaslui so poročali o njihovi vključitvi. A ranljive skupine so bile ožje nagovorjene (in definirane) le v Blagoevgradu – za vsako skupino je bila organizirana posebna delavnica ali živi laboratorij. Na pilotnih območjih je bila vključenost skupnosti v načrtovanje soseske podobna tej na občinski ravni.

Odločevalski proces večinoma poteka od »zgoraj navzdol« v vseh občinah, kar pomeni, da občina sproži akcijo z namenom, da neposredno vplete skupnosti v njeno implementacijo. Čeprav **iniciative**

v nekaterih primerih promovirajo in spodbujajo spremembe, ki jih občina podpira, nobena od občin ne sodeluje v skupnem upravljanju, kjer so lokalni prebivalci in občina enakovredni partnerji. Skupnost ni v nobenem primeru konkretno vpletena v upravljanje zemljišč za urbano kmetijstvo, ki so v lasti občin.

Socialno vključevanje na pilotnih območjih

Urbano kmetijstvo lahko naslavlja številne dimenzije socialne izključenosti – tj. od pridelave, porabe, socialne interakcije do političnega vključevanja. Aktivnosti nudijo tudi možnosti za številne oblike **družbene interakcije**.

Urbano vrtičkarstvo v Blagoevgradu

Skupine, ki so določene kot najbolj ranljive na območjih projektnih partnerjev, so starejši ljudje, brezposelni in ljudje z nizkimi prihodki. Nekatere ranljive skupine se že ukvarjajo z vrtičkarstvom, a večinoma na družinskih kmetijah. Poleg tega v Podonavju obstaja več vrst podjetij in mehanizmov, ki zaposlujejo ali spodbujajo vključevanje ranljivih skupin. Ranljive skupine so vključene tudi v izobraževanje v specializiranih ali običajnih oblikah. Obiskujejo lahko tudi druge izobraževalne programe zunaj formalnega izobraževanja. Nekatere ranljive skupine so upravičene do prejemanja socialnih prejemkov in dodatne pomoči v izrednih razmerah. Poleg občin z njimi sodelujejo tudi številne lokalne, nacionalne ali transnacionalne nevladne organizacije ali društva. Socialno vključevanje podpirajo tudi zakonodaja in lokalne strategije.

Poleg tega občine nudijo osnovna sredstva za fizično prilagoditev ljudi z gibalnimi ovirami, zatočišča, varne hiše, strokovno pomoč in komunikacijo s slepimi (s prilagojenimi spletnimi stranmi), gluhi (v znakovnem jeziku) in Romi (v lokalnem romskem narečju). Na splošno imajo pozitivne izkušnje z vključevanjem.

Trajnostni urbani razvoj

Urbano kmetijstvo v veliki meri prispeva k trajnostnemu urbanemu razvoju. Vsi partnerji imajo najmanj en lokalni dokument, ki spodbuja trajnost, vendar je bila paradigma trajnostnega razvoja v celoti sprejeta le v Velenju in Székesfehérváru, pri čemer je le slednje uporabilo urbano kmetijstvo kot orodje za **doseganje večje trajnosti**.

Z gospodarskega vidika je razvoj urbanega kmetijstva bolj ali manj v začetnih fazah. Delež prebivalcev, vključenih v urbano kmetijstvo na pilotnih območjih, je

Notranji vrt v dnevnem varstvenem centru v Blagoevgradu

v večini primerov ocenjen na manj kot 1 %. Sklepamo lahko, da je dejansko število ljudi, ki se ukvarjajo z urbanim kmetijstvom, precej višje, še posebej, če upoštevamo družinske vrtove. V Blagoevgradu, Velenju, Vasluiju in Pragi 9 so integrirani v lokalno gospodarstvo prek lokalnih tržnic, ki navadno delujejo enkrat na teden.

Urbano kmetijstvo na pilotnih območjih je bolj razvito s socialnega vidika. Pri tem izstopata dva primera uporabe urbanega vrtičkarstva kot učne metode: dnevni varstveni center za invalidne otroke Zornitsa in Naravna šola Tvoriltsi za vse otroke, oba v občini Blagoevgrad. Podoben primer je mogoče najti v Velenju, kjer je bilo v tamkajšnjih osnovnih šolah postavljenih sedem izobraževalnih vrtov z visokimi gredami.

Kljub zavedanju projektnih partnerjev o okoljskem potencialu urbanega kmetijstva je bilo do zdaj organiziranih zelo malo aktivnosti, ki bi naslavljale okoljski vidik trajnosti. V praksi sta le Velenje in Székesfehérvár poročala o promociji ekoloških načel vrtičkarstva. Velenje je edino poročalo o dobri praksi s področja ravnanja z odpadki, kjer je lokalna skupnost organizirala recikliranje v najemnih vrtovih in ponujala možnost postavitve kompostnikov.

Tabla z obvestila v vrtičkarskem naselju Kunta Kinte v Velenju

Testiranje skupne metodologije participativnega urbanega kmetijstva

Nela Halilović

Cilj pilotov je bil **testirati skupno metodologijo participativnega urbanega kmetijstva**, ki so jo partnerji oblikovali v okviru projekta. Teritorialni partnerji so vzpostavili **lokalna partnerstva**, katerih glavna naloga sta bila razvoj in implementacija Akcijskih načrtov. Vseh pet pilotnih območij, Blagoevgrad (Bolgarija), Praga (Češka republika), Székesfehérvár (Madžarska), Vaslui (Romunija) in Velenje (Slovenija) ter njihovi partnerji so s **participativnim in vključujočim pristopom** oblikovali svoje akcijske načrte. S tem so združili javne uslužbenke in tiste, ki jim grozi izključenost, s čimer sta se združila pristopa od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor.

Namen razvijanja akcijskega načrta je bil ustvariti **nov model participativnega upravljanja** in

ustvariti nov urbani/periurbani vrt ali upravljati obstoječega z aktivnim vključevanjem in sodelovanjem ciljnih skupin. Skupnosti, ki jim grozi izključenost, so bile aktivno vključene v postopek akcijskega načrtovanja. Zasnovele so svoje modele socialnega in gospodarskega vključevanja (npr. rekreacija in utrjevanje skupnosti, socialna podjetja, regionalna pridelava hrane in dobavne verige za restavracije, kraji za učenje in/ali izražanje kritik, alternativna uporaba javnih površin itn.) v skladu s strateškimi orientacijami njihovih mest.

Vodja aktivnosti, Občina Velenje, je pripravil okvirni vzorec za akcijske načrte v skladu s Smernicami za razvoj in implementacijo akcijskega načrta. Vsak partner je organiziral vsaj tri participativne delavnice. Strateški partnerji so stalno podpirali akcijsko načrtovanje z inovativnim programom tutorstva. Vsak akcijski načrt je moral vsebovati naslednje korake:

PREDFAZA:

Priprava osnutka akcijskega načrta

Vsak partner je organiziral prve interne sestanke s predstavniki lokalnih partnerstev, na katerih je bil cilj pripraviti prvi osnutek akcijskega načrta. Na sestanku so razpravljali o prihodnjih korakih za implementacijo vsake faze v skladu s specifičnimi značilnostmi. Pogovarjali so se o odgovornostih, metodah in časovnem okviru za projekt in vsako posamezno fazo.

PRVA FAZA:

Analiza

Vsak teritorialni partner je zbral informacije o trenutnem stanju implementacije akcijskih načrtov na svojem območju. Poleg golih statističnih podatkov so vsebovale rezultate evalvacijskih vprašalnikov. Preverili in ocenili so okvirne pogoje načrtovane posodobitve instrumentov politike (npr. nove uredbe, posodobljen prostorski načrt). Izbirali so tiste priporočene metode iz smernic, ki so najbolj ustrezale njihovim pogojem za delavnice.

DRUGA FAZA:

Ideacija

Ta faza je bila namenjena izmenjavi idej, znanja in pričakovanj, ki so omogočali udeležencem, da so se lahko odločili med vsemi različnimi možnostmi. Ideacija je vmesna faza med problemi in rešitvami in jo je mogoče razumeti kot celostno analizo. V okviru ideacije so partnerji skupaj s predstavniki lokalnih partnerstev povabili druge deležnike na lokalni ravni, ki delajo z ranljivimi skupinami, da razpravljajo o pilotu. Delavnice so bile namenjene predstavitvi analize in širjenju zavedanja o problemu, ki bi ga bilo mogoče rešiti z implementacijo pilotnih akcij.

TRETJA FAZA:

Prototipiranje

Faza prototipiranja je bila posvečena zbiranju povratnih informacij od prihodnjih uporabnikov, medtem ko so pilotne akcije še vedno v fazi načrtovanja. To so dosegli z naslednjima dvema (in vsemi naslednjimi) delavnicami s ciljnim skupinami – prihodnjimi uporabniki urbanih vrtov. Na delavnici so udeleženci razvili konkreten načrt

vkjučno z mikrolokacijo, zasnovo zemljišča za urbano kmetijstvo itn. Vsak partner je za delavnice izbral tisto metodo, ki je najbolj ustrezala danim pogojem.

ČETRТА FAZA:

Spremljanje, Razširjanje in Diseminacija

Cilj četrte faze je bil nadaljnjo načrtovanje pilotnih akcij. Za vzdrževanje uspešnosti implementacije pilotnih akcij v lokalnih območjih je potrebno načrtovati redne aktivnosti, zadolžiti odgovorno osebje in orodja za komunikacijo o spremljanju napredka. To je pomembno tudi za razširjanje. Udeleženci so poskusili predvideti učinek drugih projektov.

PETA FAZA:

Sistemske spremembe

Nazadnje so sistemske spremembe pomembna faza brez končne točke, v kateri partnerji premišljujejo o naukih in kako spremeniti sistem z znanjem, ki so ga pridobili med akcijskim načrtovanjem in implementacijo pilotnih akcij. Urbano kmetijstvo se ne sme končati z urbaniimi vrtovi, temveč s spremembami v položaju njihovih uporabnikov v družbenem sistemu.

V okviru akcijskega načrtovanja so teritorialni **partnerji izvedli vsaj tri participativne delavnice** in na podlagi rezultatov teh delavnic **razvili svoj lokalni akcijski načrt** kot rezultat intenzivnega sodelovanja z deležniki. Vsak akcijski načrt je bil drugačen glede na razmere pilotnega območja in je bil napisan v lokalnem jeziku. **Razvoj akcijskih načrtov je ključna naloga pilotnih akcij**, saj so javni uslužbenci lahko izkoristili znanje, ki so ga pridobili v transnacionalnem učnem okolju, obenem pa so skupnosti, ki jim grozi izključenost, lahko postavile in zasledovale svoje ideje z delom na lokalnih projektih urbanega kmetijstva. Pilotne akcije so pripomogle k družbenogospodarski integraciji ranljivih in marginaliziranih skupin v boljše urbano okolje, kar je tudi eden od specifičnih ciljev projekta.

Skupnostni vrt Paletka, Praga 9, Češka republika

Barbora Kvačková

Praga 9 je imela enkratno priložnost vzpostaviti skupnostni vrt, kjer je glavni cilj **stabilizirati in okrepiti položaj ciljne ranljive skupine:** mater z otroki. Različne faze implementacije akcijskega načrta so potekale različno dolgo. Faze analize, ideacije, prototipiranja in spremljanja so potekale gladko, saj je bilo sodelovanje z ranljivimi skupinami in lokalnimi partnerstvi večinoma enostavno, tako da je projektna skupina uspela doseči koristne rezultate. Po drugi strani pa sta bili fazi razširjanja in sistemskih sprememb veliko zahtevnejši, saj sta zahtevali veliko eksperimentiranja in negotovosti. Trenutno je težko oceniti izide zadnjih dveh faz, saj sta zelo dolgotrajni.

Ciljna oziroma ranljiva skupina so **večinoma samske matere z otroki**. Ta skupina je bila izbrana, ker je v mestni četrti Praga 9 veliko in z upom, da bo skupnostni vrt nov način za utrjevanje odnosov in združevanje. Skupnostni vrt je odličen kraj za preživljanje časa, potencialno učenje novih veščin in spoznavanje novih ljudi s podobnimi problemi in potrebami, saj je zelen in ni veliko prometa, tako da je varen kraj za družbene interakcije. Kljub temu obstaja možnost **razširiti ciljno skupino in vplesti starejše** iz bližnjega doma za starostnike **in otroke iz okoliškega vrtca**, da se izobrazijo o pridelavi hrane.

V pilotno akcijo so bili vpleteni različni deležniki, ki so povezani s projektom. Poleg zgoraj opisanih skupin so se med projektom razvila pomembna partnerstva. Na primer, partnerstvo s Kokožo, mlado nevladno organizacijo, ki želi ustvariti mrežo vseh skupnostnih vrtov v Češki republiki, s katero smo se

povezali zaradi njihovega znanja in možnosti širitve pilotne akcije. Lepo sodelovanje je bilo razvito tudi z materinskim centrom Knoflik, ki je že vključeval obširno mrežo meščanov Prage 9, predvsem matere z otroki, a jim ni bil sposoben nuditi priložnosti preživljati prostega časa na prostem in gojiti različne rastline. Projektna ekipa ima tudi dober odnos z **vrtcem Pod Krocínkou**, ki je prikladno v bližini skupnostnega vrta. Tako imajo otroci priložnost, da se na prostem učijo o sajenju rastlin, zalivanju, rasti in pobiranju rastlin.

Za najboljšo podporo izbrane ranljive skupine smo z uporabo priporočenih metod ugotovili, da bi bilo najbolje implementirati tip **skupnostnega vrta**. Za vzpostavitev vrta je **bil potreben kraj, kjer bi se lahko ranljiva skupina počutila zadovoljno, varno in bi člani lahko preživljali čas z ljudmi, ki imajo podobne interese, potrebe in družbeni položaj**. Poleg tega naj bi skupnostni vrt služil tudi kot kraj za izobraževanje in pridobivanje novega znanja in veščin. Cilj je bil tudi, da bo vrt kraj, kjer lahko ranljiva skupina razvije mrežo in organsko oblikuje skupnost.

Javna delavnica – aktivnost Moodboard (v vrtcu Pod Krocínkou)

Med akcijskim načrtovanjem so bile organizirane številne dejavnosti, ki so izkoristile prisotnost predstavnikov različnih deležnikov za kar najboljše razumevanje potreb posamezne skupine. Med načrtovanjem je bilo najbolj zanimivo **prototipiranje vrta v vseh skupinah z uporabo različnih vrst materialov, da so upodobili pričakovanja**. Takoj po tem so se skupine zamenjale in ocenile osnutke za vrt druge skupine. Ugotovili so, da so ideje in potrebe skupin precej podobne.

Eden od največjih izzivov je bilo izboljšanje **komunikacije med meščani Prage 9 in občinskimi oblastmi**. Največja dosežka sta bila pripravljenost občinskih predstavnikov sodelovati na javnih delavnicah in večje število uspešnih javnih sestankov. Vendar pa to ne pomeni, da je občina nenadoma vpeljala sistemske spremembe. Ta prilagoditev bo prišla zelo počasi in bo zahtevala prilagoditev občinske uprave. Do zdaj so občinski predstavniki ocenili skupnostni vrt kot dober projekt, ki so ga pripravljene podpirati tudi v prihodnje.

Отворитвени dogodek skupnostnega vrta Paletka

Jasno je, da je bil vzpostavljen dobro delujoč skupnostni vrt. Večina lastnikov gredic so člani ciljne ranljive skupine. A vključeni so tudi otroci iz vrta, ena od gredic pa pripada domu starejših. To bi moralo krepiti integracijo starejših v družbo. Poleg tega je vrt uspešno sodeloval na vsepraškem dogodku (*Zažít město jinak – Drugače doživi mesto*), s čimer se je krepilo zavedanje. Načrtovano je, da bodo koordinatorji vrta še naprej širili projekt in se mrežili. Eden od glavnih dosežkov je vzpostavitev zadostne komunikacije med člani ranljive skupine in občinskimi predstavniki na več sestankih, saj so s tem obojestranskim razmerjem razvili zaupanje in večje razumevanje drug drugega.

Za vzpostavitev skupnostnega vrta je najpomembnejši predpogoj podpora občine, predvsem v obliki zemljišča in zakonodajne podpore. Še en pomemben predpogoj za učinkovit začetek je sodelovanje različnih sektorjev, ki pomagajo in podpirajo skupnost. Več partnerjev pomeni, da je lažje vzdrževati in nadalje razvijati skupnostni vrt. Kot je bilo ugotovljeno med vzpostavitvijo skupnostnega vrta, je ključnega pomena najti in odkriti tiste člane ranljive skupine, ki bodo prevzeli odgovornost in pomagali voditi skupnostni vrt. Pomembno je, da imajo nekateri člani občutek odgovornosti, da lahko uspešno vodijo/upravljajo vrt in delujejo kot vodje skupine.

Vzpostavitev urbanih vrtov, Velenje, Slovenija

Nela Halilović

Akcijski načrt za razvoj urbanih vrtičkov v občini Velenje je bil razvit avgusta 2018 kot del dokumenta Urbano kmetijstvo za spreminjajoča se mesta – Akcijski načrt za vzpostavitev skupnostnega vrta. Akcijski načrt je bil pripravljen z namenom **vzpostaviti skupnostni vrt na podlagi želja prihodnjih uporabnikov** – ranljivih družbenih skupin – kot del participativnega pristopa. Med implementacijo smo sledili smernicam akcijskega načrtovanja, ki so bile zasnovane v okviru projekta.

Na začetku akcijskega načrtovanja je bilo vzpostavljeno **lokalno partnerstvo** z dvema lokalnima organizacijama, ki delata z marginaliziranimi skupinami – Ljudsko univerzo Velenje in Medobčinsko zvezo prijateljev mladine Velenje – skupaj z zunanjimi strokovnjaki na področju krajinske arhitekture. Pripravili smo urnik za implementacijo vsake posamezne faze in zadolžitve vsakega partnerja. Vse tri organizacije so zbrale potrebne **podatke o urbanem kmetijstvu, stanju na socialnem področju in trenutnem upravljavskem modelu** prostorskega načrtovanja v Mestni občini Velenje.

Po analizi je bila organizirana delavnica s predstavniki lokalnih organizacij, ki delajo z ranljivimi skupinami – medobčinsko zvezo prijateljev mladine, mladinskim centrom, ljudsko univerzo, vrtcem Velenje, domom za starejše občane, zavetiščem za brezdomce, ustanove za otroke z motnjami v telesnem razvoju itn. V prvem, teoretičnem delu smo predstavili rezultate analize projektnih tem: vrtničkarstvo, trajnostni razvoj, socialne razmere in participativni načrtovalski pristop. Predstavljene so bile **dobre prakse** teh tem.

V drugem delu delavnice smo se posvetili ideaciji, ki je vmesna faza med problemi in rešitvami. Udeleženci so izbirali metode za vključevanje ranljivih skupin v vrtničkarstvo. Projektna ekipa je skozi diskusije dobila vpogled v urbano vrtnarjenje kot metodo za vključevanje socialno ranljivih ljudi v odločevanje in prostorsko načrtovanje ter doseči trajnostni razvoj.

Ustvarjanje miselnega vzorca z deležniki o razlogih, zakaj sodelovati v urbanem vrtnarjenju

Faza prototipiranja je obsegala tri delavnice z ranljivimi skupinami kot prihodnjimi uporabniki urbanih vrtov, s ciljem razviti konkreten načrt za prihodnje skupnostne vrtove. Vse delavnice so bile organizirane na **neformalen, sproščujoč način**, da so se **udeleženci počutili udobno in so lažje sodelovali**. Na prvi delavnici je projektna ekipa razpravljala s priseljenci o njihovem sanjskem vrtu – kaj bi radi posadili; poleg ustvarjanja ideje o njihovih potrebah so se naučili nekaj slovenskih besed. Na drugi delavnici smo zgradili modele 'sanjskih vrtov' v medgeneracijskih skupinah. Na tretji delavnici so bili postavljeni vrtovi zunaj, na mikro lokaciji skupnostnega vrta. Projektna ekipa je govorila z več kot 150 prebivalci, priseljenci, otroki, mladostniki, starejšimi itn. To je bil eden od najpomembnejših korakov v procesu razvoja novih urbanih vrtov.

Medgeneracijsko participativno načrtovanje skupnostnega vrta

Prvi načrt oblikovanja dveh večjih skupnostnih vrtov je bil prilagojen potrebam udeležencev. Bilo je odločeno, da bo zgrajen en večji skupnostni vrt pred poslopjem enega od lokalnih partnerjev, Medobčinsko zvezo prijateljev mladine Velenje in nekoliko razpršen vrt iz visokih gred pred drugimi organizacijami za njihove potrebe – pred lokalnim vrtcem, dnevnim centrom starejših in šolo za otroke s posebnimi potrebami. Poleg tega se je občina zavezala priskrbeti nekaj semen, nove opreme itn. za organizacije, ki že imajo vzpostavljene vrtove, kot sta zavetišče za brezdomce in mladinski center. Poleg delavnic so bili **organizirani sestanki** z deležniki z namenom dobiti boljši vpogled v njihovo delo. Za vsakega bo **vzpostavljen vrt glede na njihove potrebe**, na primer takšen s samo zelišči za nekatere, za druge pa takšen z različno zelenjavo ali cvetjem. Skupaj z ranljivimi skupinami in strokovnjaki smo se odločili o mikrolokacijah in nadaljnjih administrativnih vprašanjih – npr. upravljanje vrtov in lastništvo –, s čimer bodo vrtovi živeli naprej tudi po koncu projekta.

Po vsaki zaključeni delavnici smo pripravili poročilo z analizo rezultatov. Poročilo je vsebovalo splošne podatke: število udeležencev, uporabljene metode in rezultate evalvacije, ki je bila opravljena med delavnico. Projektna ekipa je vse to nato upoštevala pri načrtovanju naslednje delavnice.

Edina pomanjkljivost je bila, da **implementacija ideje ni bila izvedena takoj po načrtovanju, ko je bila motivacija udeležencev na višku**. Projektna skupina bo ostala v stiku z ranljivimi skupinami in bo pred uradno otvoritvijo vrtov 24. aprila 2019 ob Dnevu Zemlje vsaka organizacija posadila svoje rastline skupaj s strokovnjaki na tem področju. **Izvedena je bila promocija**, poskrbljeno pa je bilo tudi za zunanjo podobo, ki ne bo vidna le v vrtovih, temveč tudi v domovih mnogih prebivalcev s setvenim koledarjem za načrtovanje 'zelenega vrta na balkonu'. Z mnogo truda je pilot v Velenju uspel doseči projektne cilje: izboljšanje institucionalnih zmogljivosti javnih ustanov, krepitev socioekonomskega vključevanja ranljivih in marginaliziranih skupin ter promoviranje trajnostnega urbanega razvoja z novimi oblikami urbanega kmetijstva.

Deležniki, odločevalci, ranljive skupine in strokovnjaki **so se veliko naučili in spoznali nove metode**, posebno za spodbujanje vključevanja prebivalcev v odločevalske procese. Na drugi strani so bili tudi prebivalci spodbujani, da se vključijo v tovrstne procese. Z znanjem, pridobljenim v tem projektu, je bila izboljšana institucionalna zmogljivost občine, ki že leta poskuša implementirati participativni načrtovalski pristop.

Skupnostni in izobraževalni vrt za učence z učnimi in vedenjskimi težavami, Székesfehérvár, Madžarska

Máté Szalók in Csaba Bende

Nevladna organizacija Central Transdanubian Regional Innovation Agency (CTRIA) je v Székesfehérváru izvedla pilotno akcijo. Mesto z bogato zgodovino je zdaj središče županije Fejér in gospodarsko središče okolice. Zahvaljujoč gospodarski uspešnosti se mesto hitro razvija in lokalna oblast igra aktivno vlogo pri tem.

Na začetku projekta smo ugotovili, da so bili **v Székesfehérváru že izvedeni poskusi vključiti meščane v proces odločanja**, vendar niso temeljili na celostni strategiji in so redko nagovarjali posebne ciljne skupine, kot so ranljivi in marginalizirani ljudje. Urbano kmetijstvo je prisotno v mestu, vendar ni neposredno vpleteno v strategije urbanega načrtovanja in je redko uporabljeno kot orodje za socialno in ekonomsko vključevanje. Madžarski pilot je želel preizkusiti metodologijo participativnega urbanega kmetijstva AgriGo4Cities v Székesfehérváru z **vključevanjem mnogo vrst ciljnih skupin in tako nuditi model za odločevalce in druge deležnike**.

V Székesfehérváru so za vzpostavitev pilotne akcije madžarski partnerji sodelovali s šolo Arany János. To je srednja šola, ki nudi različne poklicne programe za otroke z učnimi in vedenjskimi težavami; nekateri od njih imajo neposredno ali posredno znanje o urbanem kmetijstvu, kot so vrtničarstvo, cvetličarstvo in kuharske veščine. Najprej so identificirali potrebe šole in jih navezali na projektne možnosti, nato pa se je lokalno partnerstvo odločilo **vzpostaviti skupnostni in izobraževalni vrt, ki ga je mogoče uporabiti za dnevno izobraževanje ter kot skupnostni prostor učencev šole**.

Transnacionalno izobraževanje v Münchnu je bilo pomemben korak pred začetkom pilotne akcije; izkazalo se je kot zelo uporabno in učinkovito, saj so se lahko nekateri predstavniki lokalnih partnerjev udeležili izobraževanja in so lahko pomagali v fazi načrtovanja.

Med implementacijo pilotne akcije je CTRIA sledila smernicam projekta AgriGo4Cities in na njihovi podlagi organizirala tri delavnice za načrtovanje vrta. Na prvi delavnici so se zbrali predstavniki šol, mestni svetniki, predstavniki mestne vzdrževalne službe in predstavniki nevladnih organizacij, da razvijejo skupno vizijo in razpravljajo o naslednjih korakih pilotne akcije, posebno glede vključevanja učencev.

Priprava prototipa vrta

Na drugo delavnico je CTRIA poleg predstavnikov partnerskih organizacij povabila učence, ki bodo končni uporabniki in prejemniki vrta. Vodje delavnice so najprej poskusili **ustvariti prijateljsko ozračje** s kratko in zanimivo predstavitevijo o skupnostnih in izobraževalnih vrtovih. Potem so bili učenci razdeljeni v skupine in so delali skupaj s povabljenimi deležniki pri **pripravi prototipa** svojega urbanega vrta. Dobili so različne materiale (barven papir, nalepke itn.) za kreativno delo. **Kreativna delavnica** se je izkazala za uspešno, udeleženci so uživali v

skupinskem delu in so razvili prototipe vrtov, ki so jih zasnovali učenci.

V okviru tretje delavnice je CTRIA organizirala kratko vodenje udeležencev po skupnostnih vrtovih v Székesfehérváru. Namen te aktivnosti je bil, da imajo možnost preizkusiti vrtnarjenje, jih navdušiti za vrtnarska dela in upravljanje skupnosti, zato je bil v naslednji fazi vzpostavljen izobraževalni vrt.

Na podlagi rezultatov delavnic je bil razvit končni načrt vrta in delovni načrt. Tu je potrebno omeniti, da **je bil pri vzpostavitvi vrta poudarjen participativni pristop**. Vpleteni učenci in drugi deležniki so vrt zgradili skupaj s projektno ekipo, kar je bila dobra priložnost za **utrjevanje predanosti** udeležencev v projektu. Sodelovanje je bilo ključnega pomena v pilotu; material za gradnjo so podarila lokalna podjetja.

S skupnimi močmi majhne skupnosti je bil izobraževalni vrt vzpostavljen v enem dnevu. Da proslavijo uspeh procesa in diseminirajo rezultate, je CTRIA organizirala uradno otvoritev vrta, na katero so bili povabljeni vsi udeleženci, ki so sodelovali pri načrtovanju in gradnji, lokalni mediji in učenci iz drugih šol v Székesfehérváru.

Nekaj mesecev po vzpostavitvi vrta je projektna ekipa izvedla kratko anketo med učenci. Iz nje so ugotovili, da so učenci uživali v načrtovanju in izgradnji vrta. Pogosto so **ga obiskovali med šolskim časom, ga negovali in v vrtovih potekajo tudi učne ure**. Ohranjanje stika s ciljnim skupinami po tem, ko je bil vrt že vzpostavljen, je pomembno, saj pomaga ohranjati **zagon** in omogoči projektni ekipi, **da spremlja dolgoročne učinke procesa**.

Pilotna akcija v Székesfehérváru je bila primer uspešnega projekta majhnega obsega, v katerem so bile preizkušene metode participativnega urbanega kmetijstva AgriGo4Cities. Spoznanja iz pilotne akcije je mogoče uporabiti za promocijo participativnega načrtovanja, socialnega vključevanja in trajnostnega urbanega razvoja v mestu. Po eni strani so se **metode participativnega načrtovanja s posebnim poudarkom na vključevanju ranljivih skupin izkazale kot učinkovito orodje v urbanističnem načrtovanju**, ki bi ga bilo mogoče uporabiti v prihodnosti, predvsem pri načrtovanju sosesk. Po drugi strani **bi bilo mogoče še naprej ozaveščati o urbanem kmetijstvu kot orodju za doseganje trajnostnega urbanega razvoja** z vzpostavitvijo izobraževalnih vrtov na šolskih dvoriščih. Pilotna akcija AgriGo4Cities je bila primer projekta majhnega obsega, a nadgradnja njegovih rezultatov bi lahko pripomogla k doseganju višjih družbenih in okoljskih ciljev.

Otvoritev vrta

Vrtičkarstvo za vse, občina Vaslui, Romunija

Stefan Dudau, Bogdan Ciubotaru in Cristina Dumbravă

Med akcijskim načrtovanjem se je občina Vaslui naslanjala na prejšnje rezultate projekta AgriGo4Cities. Razvijanje koncepta participativnega urbanega kmetijstva in transnacionalno izobraževanje je projektni ekipi omogočilo, da implementirajo pilotno akcijo, ki je potekala z vključevanjem **širokega spektra deležnikov**: s tematiko povezanih občinskih oddelkov, socialnih služb in svetovalnega odbora mladostnikov in starejših.

Projektna ekipa se je udeležila **transnacionalnega izobraževanja** v Münchnu, kjer je bila ustvarjena podlaga za akcijski načrt. Udeleženci so osnovali akcijski načrt, ki je vseboval izbrani naslov Vrtičkarstvo za vse, seznam vpletenih deležnikov in njihovo vpletenost, predvideno trajanje akcijskega načrta (do doseganja ciljev iz prijavnega obrazca). Ekipa je pripravila **opis trenutnega stanja urbanega kmetijstva v občini Vaslui in opisala izbrane ciljne skupine**. Določili so prvotne indikatorje rezultatov in načrtovali dejavnosti, ki so bile potrebne za doseganje postavljenih ciljev. Poleg tega so navedli tudi potrebne vložke, kot so finančni, človeški in materialni viri za izvajanje participativnega načrtovalskega procesa.

Akcijsko načrtovanje in implementacija pilotne akcije sta želela doseči naslednje cilje:

- Izboljšanje praks ustanov,
- Izgradnja igrišča za učenje,
- Pridobivanje in prodaja hrane za ranljive skupine,
- Izmenjava znanja,
- Socialna integracija ranljivih skupin,
- Vzpostavitev društva ranljivih skupin.

V prvem koraku je bila izvedena podrobna analiza možnih učinkov akcijskega načrta na ciljne skupine, ki jo sestavljajo starejši in otroci. Mnogi starejši so še vedno precej samozadostni, medtem ko drugi potrebujejo več pozornosti. Starejši običajno ne hodijo več v službo, kar lahko pomeni določene finančne težave. Kasneje v življenju se soočajo z mnogimi izzivi, a starosti jim ni treba dočakati nedostojno. S tem projektom jim bo občina Vaslui poskušala **ohranjati in obenem povrniti osebno dostojanstvo, ki ga starejši zaslužijo za življenjsko delo in zbrano znanje**.

Delavnica akcijskega načrtovanja s starejšimi

Z vključevanjem otrok je pilotna akcija želela podpirati tudi **razvoj njihovih socialnih veščin, kar vključuje pridobivanje vrednot, znanja in spretnosti**, da so sposobni učinkovito sobivati z drugimi in na pozitivne načine prispevati k družini, šoli in skupnosti. Močna kulturna identiteta povečuje znanje in spodbuja občutek povezanosti in pripadnosti. Kulturno identiteto otrok gojimo, kadar jih učimo o njihovih lastnih kulturnih tradicijah in ko jim okolje izkazuje spoštovanje do njihovih kulturnih vrednot. Učenje otrok, da spoštujejo in cenijo različnost med kulturami je torej zelo pomembno za njihov socialni razvoj.

Otroci iz manjšinskih kulturnih skupin lahko naletijo na razlike med pravili in pričakovanji, ki jim morajo slediti v šoli in tistimi, na katere so navajeni doma. Neupoštevanje razlik in zapostavljanje kulturnih tradicij otrok negativno vpliva na njihovo kulturno identiteto in občutek pripadnosti.

Delavnica akcijskega načrtovanja z otroki

Za **vključevanje deležnikov in predstavnikov omenjenih ranljivih skupin** je občina Vaslui organizirala tri delavnice v društvu starejših Buna Vestire in v dnevnem centru Bucuria. Oba centra upravlja Oddelek za socialno pomoč v občini Vaslui. Z organiziranjem delavnic v prostorih deležnikov smo **ustvarili poznano in udobno okolje** in s tem omogočili vključevanje ciljnih skupin. Glavni rezultat delavnic je zaveza glavnih deležnikov k urbanemu kmetijstvu. Imeli so priložnost videti predstavitev o podobnem vrtu, postavljati vprašanja in predstaviti svoj namišljeni vrt v podobni praksi urbanega kmetijstva.

Na delavnicah se je porodilo veliko idej in razprav o tem, kako razvijati urbano kmetijstvo v občini Vaslui. Za trajnost je potrebno vzpostaviti vrt po meri ciljnih skupin. Pristop projektne ekipe je bil **vključiti ciljne uporabnike v vse sestanke med obdobjem teoretičnega in praktičnega izobraževanja.** Vse aktivnosti so bile izvedene skupaj

z občino, z upoštevanjem lokalnih značilnosti ranljivih skupin, na podlagi informacij, ki so jih posredovali deležniki. Udeleženci so delali po skupinah in razvijali akcijski načrt, tako da so bili na koncu procesa **cilji potrjeni od vseh članov ekipe.**

Zaključke smo povzeli v akcijskem načrtu z naslovom Vrtničkarstvo za vse. Najbolj zahtevni deli delavnic so bili, ko je morala projektna skupina predstaviti idejo o urbanem vrtu, kar je bilo nekoliko teoretično in zato malce težje razumljivo nekaterim starostnim kategorijam. Starejši udeleženci so večinoma razumeli to aktivnost kot individualno, ne skupinsko, saj niso navajeni delati v ekipi, temveč raje delajo sami. Še en izziv je bil **kako doseči, da ljudje delajo skupaj, da dosežejo skupne cilje, ne individualnih.** V primeru starejših je imela projektna ekipa interaktivne diskusije, kjer so jim postavljali vprašanja, da ti niso izgubili interesa med predstavitvijo ideje. Za skupino otrok so predstavili vse kot zgodbo, prilagojeno njihovi starosti in jim pokazali obilico slik. Poleg tega je postalo jasno, da je za ta pilotni projekt zelo pomembno vzpostaviti nabor pravil in da mora biti aktivnost primerno organizirana, da dosežemo zelene rezultate na vrtu.

Do danes (februar 2019) urbani vrt še ni bil vzpostavljen, a je načrtovan v naslednjih nekaj mesecih projekta. Vendar pa lahko že potegnemo pomembne zaključke. Udeleženci iz vsake ciljne skupine – odločevalci, ranljive skupine in deležniki – so pridobili pomembne veščine in medsebojno razumevanje se je izboljšalo. Predstavniki občine so spoznavali participativno načrtovanje v teoriji in praksi, kar jim omogoča, da povečajo kakovost javnih storitev in zmogljivosti javnih ustanov.

Periurbani vrt za starejše in otroke s posebnimi potrebami, Blagoevgrad, Bolgarija

Simana Markovska

Bolgarija je še vedno precej ruralna in kmetijska država. **Koncept urbanega kmetijstva je torej nov** in celo čuden večini Bolgarcev, zato so dobre prakse na tem področju redke. To je bilo izhodišče, zakaj je Društvo jugozahodnih občin (ASWM) sprožilo iniciativo urbanega kmetijstva v kraju Blagoevgrad. Še en vidik začetnega stanja je bila **pripravljenost lokalnih oblasti povečati napore pri vključevanju lokalnega prebivalstva in različnih družbenih skupin v dialog in sodelovanje** za prihodnost kraja in regije. Tretji vidik so bile **ranljive lokalne skupine** s specifičnimi potrebami, od katerih je veliko vključenih v občinske socialne politike, a potrebujejo še več pozornosti in skrbi.

Glede na to je ASWM začelo lokalno uvajati pristope AgriGo4Cities z analizo **priložnosti v urbanem kmetijstvu, obsega javnega vključevanja v odločevalske procese ter potreb in omejitev ranljivih družbenih skupin**. Vzpostavili so stik s predstavniki teh skupin, njihovih organizacij (kjer so obstajale), različnimi specializiranimi ustanovami in strokovnjaki. Za pilotno lokalno iniciativo znotraj projekta AgriGo4Cities sta bili izbrani dve specifični ciljni skupini: otroci s posebnimi potrebami in starejši ljudje. Konec maja 2017 **je bilo vzpostavljeno uradno partnerstvo** s predstavniki občine Blagoevgrad, lokalnega združenja upokojenцев, dnevnega centra Zornitsa za otroke z gibalnimi ovirami ter nekaterimi združenji in ustanovami na sorodnih področjih.

Ti partnerji so v prvi polovici leta 2018 skupaj razvili Lokalni urbani in periurbani kmetijski akcijski

načrt za pilotno območje Blagoevgrad. Proces je vključeval organizacijo **treh zaporednih delavnic in nekaj vmesnih sestankov** in je bil razdeljen v šest faz, ki so skupne vsem pilotnim območjem AgriGo4Cities: diagnoza, ideacija, prototipiranje, spremljanje, razširjanje in sistemska sprememba.

Delavnica akcijskega načrtovanja z deležniki

Pred začetkom procesa načrtovanja smo opravili analizo in oceno specifičnih potreb in omejitev izbranih ciljnih skupin. **Uporabili smo metode iz Smernic AgriGo4Cities** za razvoj in implementacijo akcijskega načrta – »Osebni razvoj« in »En dan v življenju ...«. Med prvo delavnico maja 2018 so udeleženci zasnovali Načrt deležnikov in razpravljali o lokaciji in organizaciji pilotnega urbanega/periurbanega vrta v Blagoevgradu. Odločeno je bilo, da bo vrt »kolektivne« vrste, bo sestavljen iz dveh ali treh zemljišč na periurbanem območju Dabrave in bo združeval občinsko in zasebno lastništvo.

Druga delavnica junija 2018 je potekala na dveh sestankih, kjer sta dve skupini prototipirali prihodnji vrt. Starejši ljudje so uporabljali metode »Lotosov cvet« in »MoSCoW«, da so razvili ideje za urbano in periurbano kmetijstvo in **večje vključevanje javnosti**, medtem ko so otroci s posebnimi potrebami **na ustvarjalen način modelirali zeleni mestni vrt**. Na tretji delavnici konec junija 2018 so povzeli vse ideje in pomagali lokalnim partnerjem izoblikovati dejanski akcijski načrt za pilotno iniciativo v Blagoevgradu.

Prve aktivnosti v pilotni implementaciji so potekale v zgodnji jeseni 2018. **Razvita je bila posebna blagovna znamka, ki je označevala in promovirala male kmetijske pridelovalce na periurbanem območju Blagoevgrada** z logotipom »Lokalni pridelek Blagoevgrada«. Ta je bil razmnožen na vrsti promocijskih materialov, vključno s posebnimi nalepkami za stojnice na trgu, posterji in napisi, majicami in kapami za prodajalce. 6. oktober 2018 je bil imenovan za posebni Tržni dan s sloganom »Poskusite jesenske okuse Blagoevgrada«, na katerem je bila preizkušena lokalna znamka na odprti tržnici.

Dva dni pozneje so **starejši ljudje in otroci s posebnimi potrebami skupaj postavili temelje za pilotni periurbani vrt** v Dabravi, kjer

so posadili prve mandljevce na občinskem zemljišču ter zelenjavo na visokih gredicah na bližnjem zasebnem zemljišču. Vsak otrok je imel priložnost 'posvojiti' lastno drevo, ki je bilo opremljeno z otrokovim imenom. Združenje upokojencev je prav tako dobilo lastno drevo in visoko gredico. Iniciativa se je zaključila s piknikom na vrtu za obe skupini.

Oba dogodka sta bila izdatno promovirana na lokalnem radiu in v tiskanih medijih, na spletnih straneh in družbenih omrežjih. ASWM je izdelal kratek video o lokalni iniciativi, ki je bil objavljen na Youtubeu in deljen na profilih projekta. **Lokalna iniciativa je bila ocenjena kot zelo uspešna s strani vseh vpletenih** in že se načrtujejo naslednji koraki.

Ciljne skupine na vrtu

Máté Szalók

Ta publikacija je rezultat več kot dveletnega učnega procesa, med katerim je osem držav sodelovalo pri razvijanju in testiranju metodologije participativnega urbanega kmetijstva. Cilj tega sodelovanja je bil odgovoriti na kompleksne izzive in potrebe: partnerstvo je poskušalo zmanjšati vrzel med javnimi uslužbenci in meščani z uporabo participativnih metod pri odločevalskem procesu in posebnim poudarkom na družbenih skupinah, ki jim grozi izključenost. Poleg tega je urbano kmetijstvo tudi orodje za spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja, kar je ključno vprašanje sodobnega urbanega prostorskega načrtovanja. V tej publikaciji so partnerji povzeli nauke, ki so jih spoznali med izvedbo projekta, da lahko nudijo smernice za implementacijo praks participativnega urbanega kmetijstva.

Raziskovalno delo in razvijanje koncepta v prvi polovici projekta sta predstavljala dobro podlago za pilotne akcije, ki so želele razviti lokalne strategije za omenjene urbane izzive. V raziskavi predprojektne učinkovitosti participativnega urbanega kmetijstva na pilotnih območjih smo oblikovali najpomembnejše strateške usmeritve lokalnih urbanih kmetijskih politik:

Zagotovitev zemljišča in financiranja za urbano kmetijstvo:

Investicija v urbano kmetijstvo se povrne v obliki izboljšane počutja meščanov, a zanemarjati ne gre niti gospodarskih in družbenih koristi, posebno za ranljive skupine. Da dosežejo čim večje koristi, morajo občine zagotoviti zemljišča za urbano kmetijstvo z ustreznimi politikami rabe tal in financiranjem z majhnimi, neposrednimi investicijami.

Ozaveščanje, znanje in informacije o urbanem kmetijstvu:

Koriščenje družbenih, gospodarskih in okoljskih priložnosti urbanega kmetijstva je v Podonavju še v povojih.

Zato morajo ključni akterji vpeljati mehke ukrepe, da širijo znanje in zavedanje o urbanem kmetijstvu in s tem omogočijo poln izkoristek njegovega potenciala.

Urbani vrtovi in kmetije kot zbirališča ciljnih skupin:

Med raziskovanjem smo odkrili razlike med dojemanjem aktivnega vključevanja različnih ciljnih skupin, kar povečuje vrzel med javno upravo in meščani. Urbani vrtovi in kmetije služijo kot mesta za zbiranje, torej so primerna lokacija za organiziranje javnih dogodkov, ki omogočajo vključevanje meščanov v javne razprave.

Med implementacijo pilotnih akcij so partnerji pridobili praktične izkušnje o participativnem urbanem kmetijstvu, ki dopolnjuje strateške ugotovitve predhodnih raziskav v projektu. Partnerji so določili sledeče ključne elemente uspeha:

Učenje in pridobivanje novih veščin:

Učenje drug od drugega je ključno za učinkovito sodelovanje. Odločevalci, predstavniki ranljivih skupin in javne sfere morajo biti pripravljeni spoznavati izzive, s katerimi se spopadajo drugi, in jih upoštevati med samim postopkom. Poleg tega učenje o novih in inovativnih metodah v mestnem strateškem načrtovanju omogoča lokalnim oblastem, da meščanom nudijo boljše storitve in izboljšajo kakovost življenja.

Komunikacija:

Izkazalo se je, da je komunikacija ključen dejavnik v participativnem procesu. Nekateri partnerji so navedli, da je bil eden od najpomembnejših rezultatov pilota to, da se je občina vključila v tovrsten projekt in začela s stalno komunikacijo z drugimi ciljnimi skupinami. Stalna komunikacija je ključnega pomena, da udeleženci ostajajo zainteresirani. Potrebno je izbrati pravi način sporazumevanja; v primeru ranljivih in marginaliziranih skupin so se kot najprimernejši izkazali sestanki in delavnice.

Poleg tega je potrebno spremeniti tudi odnose nekaterih in se naučiti novih veščin. Pripadniki ranljivih/marginaliziranih skupin se morajo naučiti, kako se primerno izražati, javni uslužbenci pa se morajo naučiti, kako poslušati.

Prijazno okolje: Ustvarjanje prijaznega okolja je ključnega pomena za ranljive/marginalizirane skupine. Organiziranje delavnic v njihovih prostorih ter ustvarjanje prijaznega in neformalnega okolja jim lahko pomaga, da so bolj odprti in povečuje njihovo vključevanje.

Predstavitev dobrih praks: Urbano kmetijstvo kot orodje za participativno načrtovanje, družbeno vključevanje in trajnostni urbani razvoj je nov in kompleksen pristop. Zato se je predstavljanje dobrih praks izkazalo za uspešno orodje, da ciljne skupine bolje razumejo tematiko. Vendar pa je način, na katerega so te prakse predstavljene, prav tako pomemben: za skupine otrok, starejših, invalidov itn. je potrebno uporabiti različne metode.

Obiski obstoječih urbanih kmetijskih zemljišč so lahko prav tako učinkovito orodje za boljše razumevanje koncepta.

Ohranjanje zaupanja: V projektu smo urbano kmetijstvo uporabili kot metodo za zmanjšanje vrzeli med odločevalci in meščani. Pri tem je pomembno vzpostaviti zaupanje, a ključnega pomena je tudi vzdrževanje zaupanja. Tukaj je lahko koristno deljenje rezultatov prejšnjih delavnic. Poleg tega je potrebno ciljnim skupinam predstaviti, da je njihove ideje možno udejanjiti v praksi. Pravo časovno tempiranje je prav tako pomembno. Po zaključku načrtovanja poskusite prikazati hitre, čeprav še tako majhne rezultate, da dokažete svojo sposobnost realizirati ideje.

Vpletenost v vsako fazo projekta: Ciljne skupine vključite ne le v načrtovalno fazo, temveč v vsako fazo projekta, saj to povečuje zavzetost udeležencev. Skupno grajenje vrta lahko izoblikuje skupnost in je tudi priložnost, da se udeleženci spoznajo v neformalnih okoliščinah.

Oblike participacije: Oblikovanje formalne organizacije lahko olajša sodelovanje z lokalnimi oblastmi in drugimi organizacijami. Pri vzpostavljanju urbanega kmetijskega projekta je potrebno upoštevati zakonska določila, pri čemer javne službe lažje sodelujejo in komunicirajo z organizacijo kot s posamezniki. Po drugi strani se lahko meščani (vključno z ranljivimi in marginaliziranimi skupinami) prek vključevanja skupnosti učijo o demokratični participaciji in sodelovanju z drugimi.

Ne pozabite, da je participativno urbano kmetijstvo kompleksen proces: Participativno načrtovanje, družbeno vključevanje, trajnostni urbani razvoj in urbano kmetijstvo so same po sebi kompleksne teme, nagovarjanje množice teh tem pa je še bolj zahtevno. Implementacija participativnega urbanega kmetijstva tako ni preprost in enostaven postopek od ideje do realizacije, temveč je postopek, v katerem je veliko spremenljivk. Vključevanje vseh deležnikov in koordinacija sta vse prej kot enostavna, a rezultati bodo povrnili trud. Postavljanje jasnih pravil lahko pripomore k sodelovanju.

Iz konceptualne zasnove projekta in pilotnih akcij lahko ugotovimo, da lahko participativno urbano kmetijstvo uporabimo, da na različne načine vključujemo ranljive in marginalizirane

skupine ter spodbujamo trajnostni urbani razvoj. Poleg skupnostnih vrtov, ki so v zadnjih letih deležni več pozornosti, obstajajo tudi številni drugi tipi vrtov, kot so terapevtski, izobraževalni in socialni vrtovi, ki lahko uspešno nagovarjajo omenjene potrebe in izzive. Za vzpostavitev uspešnega urbanega vrta je potrebno izbrati primeren tip glede na vključevanje deležnikov in prejemnikov.

Pilote in projekt AgriGo4Cities lahko označimo kot uspešne, a težji del pride šele po koncu projekta. Partnerstvo je uvedlo vrsto ukrepov, da zagotovi trajnost vzpostavljenih urbanih kmetijskih zemljišč, razširjanje pilotov in uvede sistemske spremembe. Vseeno pa bodo po koncu projekta lokalne oblasti in druge sodelujoče organizacije tiste, ki bodo zadolžene za upravljanje z urbanih kmetijskimi zemljišči in uporabo rezultatov projekta z integracijo njihovih naukov v lokalne politike.

V partnerstvu AgriGo4Cities verjamemo, da cvetoče Podonavje potrebuje vključujoča in zelena mesta. V projektu smo uporabili inovativno orodje participativnega urbanega kmetijstva, da smo poskušali odgovoriti na nekatere sodobne potrebe in izzive Podonavja. Naše izkušnje kažejo, da je participativno urbano kmetijstvo eno izmed orodij, s katerim lahko dosežemo bolj vključujoča mesta in večjo kakovost življenja njihovih prebivalcev.

REFERENCES

Cunk K, Straus M, Zamfira R (eds) (2017) Approaching urban agriculture as a social innovation: Guidelines for the development and implementation of an action plan. Koper: Association for Culture and Education, PiNA. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/b5c8a9e91e67f33f-da8dd6ce9c9a11bbaa31c18e.pdf

Cunk K, Weixler E (eds) (2017) Preparing for action planning, An account of the training session. Koper: Association for Culture and Education, PiNA. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/14/daac744044601604f458b2e1694c405b8be8566b.pdf

Kozina J, Tiran J (2018) Evaluation report on the pre-project effectiveness of participatory urban agriculture in pilot areas (ex-ante). Ljubljana: ZRC SAZU. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/88d135a1306720c22cc531c947b3409510b53a36.pdf

Kozina J, Tiran J, Poljak Istenič S, Repolusk P, Ercegović J, Krušec K, Kladnik D, Šmid Hribar M, Ferk M, Kumer P, Rus P (2017) Inventory report on the state of the art of participatory urban agriculture in pilot areas of the Danube region. Ljubljana: ZRC SAZU. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/14/7c02b7b244ac5956113ccc70837aeb951a5e2a45.pdf

Lohrberg, F., Lička, L., Scazzosi, L, Timpe, A. (2016) Urban Agriculture Europe. Berlin: jovis Verlag GmbH.

Šmid Hribar M, Poljak Istenič S, Kozina J, Kumer P (eds) (2018) Good Practices Catalogue on Participatory Urban Agriculture. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC. Accessed: http://www.interreg-danube.eu/uploads/media/approved_project_output/0001/22/b5c8a9e91e67f33fda8dd6ce9c9a11bbaa31c18e.pdf

PARTNERSTVO

Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU)

🏠 Novitrg2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija 🌐

<https://giam.zrc-sazu.si/en>

👤 **Kontaktna oseba:**

Jani Kozina, jani.kozina@zrc-sazu.si

Znanstvenoraziskovalni Center Slovenske akademije znanosti in umetnosti je vodilni slovenski raziskovalni center na področju humanistike in vodilna akademska ustanova v srednji, vzhodni in jugovzhodni Evropi. Deluje multi- in interdisciplinarno; poleg področja raziskovanja humanistike pokriva tudi naravoslovje in družbene vede. ZRC SAZU ima lastno založbo, knjigarno in več laboratorijev; geografski muzej hrani vrsto več zbirk. V sklopu bogate publicistične tradicije ima pet akademskih revij s faktorjem vpliva po Thomson Reuters. Obsega 18 raziskovalnih inštitutov.

Mestna četrt Praga 9 (Praga 9)

🏠 Sokolovská324/14, 18049 Praga, Češka republika 🌐

<https://www.praha9.cz/>

👤 **Kontaktne osebe:**

Zdeněk Davídek, davidekz@praha9.cz;
Pavel Pospíšek, pospisekp@praha9.cz

Mestna četrt Praga 9 v prestolnici Češke je ena od praških administrativnih enot na severovzhodu mesta. Zaradi svoje lokacije – niti v središču mesta niti na obrobju – je Praga 9 nekdanje industrijsko območje, ki se je razvilo v hitro rastoče stanovanjsko območje. Na območju Prage 9 najdemo tako opuščena zemljišča in revitalizirane parke, hribovita pobočja in stanovanjsko območje blizu majhnega, a pomembnega pritoka reke Moldau. Praga 9 je tudi dom svetovno znane Arene O2.

Evropska razvojna agencija (ERA)

🏠 Na Čihadle 55, 160 00 Praga 6, Češka republika 🌐

<http://euda.eu/>

👤 **Kontaktne osebe:**

Martin Rejmiš, martin.rejmis@eracr.cz; Kateřina Janatová; katerina.janatova@eracr.cz

european development agency

ERA je zasebno podjetje, ki deluje kot vodja evropskega omrežja ustanov in strokovnjakov na področjih izobraževanja, inovacij in regionalnega razvoja. Od leta 2008 je ERA ustvarila obširno omrežje partnerjev iz vrste ustanov in podjetij z držav EU, EGP in drugih držav. Mreža obsega vrsto sektorjev in vključuje javne in zasebne ustanove. ERA nudi svojemu omrežju znanje, mednarodne izobraževalne programe, podporo pri iskanju partnerjev, razvoj projektov in administrativne storitve. V sklopu evropskih projektov je bilo vzpostavljenih že veliko trdnih partnerstev. ERA poleg tega sodeluje tudi v projektih mednarodnega sodelovanja, kot so Interreg Central Europe/Danube, Erasmus+, itn.

Mestna občina Velenje (MOV)

🏠 Titov trg 1, 3320 Velenje, Slovenija 🌐

www.velenje.si

👤 **Kontaktne osebe:**

Nela Halilović, Mojca Kodrič;
Agrigo4cities@velenje.si

MESTNA OBČINA
VELENJE

Mesto Velenje leži v severovzhodni Sloveniji, med hribovji Šaleške doline. Kot najmlajše slovensko mesto je zadnjih 60 let rastlo na podlagi rudarstva in industrije. Skozi nenavaden razvojni proces je bil zgrajen za rudarje, ki so preživeli veliko časa pod zemljo, z namenom ustvariti zeleno, sončno, prostorno in zdravo okolje za preživljanje časa z družino. Inovativnost je še vedno prepoznavna značilnost mesta, saj je postalo primer dobre prakse na področju trajnostnega razvoja, okoljskega upravljanja in podpornih ukrepov za poslovni razvoj. Občina Velenje izvaja samoupravne ukrepe.

Central Transdanubian Regional Innovation Agency (CTRIA)

🏠 8000 Székesfehérvár, Seregélyesi út 113, Madžarska 🌐

www.kdriu.hu

👤 **Kontaktne osebi:**

Ákos Szépvölgyi, szepvol@kdriu.hu; Máté

Szalók, mate.szalok@kdriu.hu

Central Transdanubian Regional Innovation Agency

The Central Transdanubian Regional Innovation Agency je začela delovati leta 2005 kot konzorcij, leta 2008 pa je šest organizacij ustanovilo Central Transdanubian Regional Innovation Agency Nonprofit Ltd.. CTRIA koordinira regionalne procese inovacij v osrednji Transdanubia, organizira in vzpostavlja podpirne storitve za inovacijo. Agencija sodeluje z mednarodnimi razvijalci projektov, potencialnimi podjetniki, imetniki idej, inovativnimi podjetji, majhnimi in srednje velikimi podjetji, javnimi administratorji, večjimi izobraževalnimi ustanovami, raziskovalnimi ustanovami in lokalnimi oblastmi.

Občina Vaslui (OV)

🏠 Haret Spiru 2, Vaslui, Romunija 🌐

www.primariavaslui.ro

👤 **Kontaktne osebi:**

Stefan Dudau, stefanddudau@gmail.com;

Irina Ciurea Popovici, programeprimvs@yahoo.com

Občina Vaslui (Romunija) je najpomembnejši urbani center v okrožju Vaslui (več kot 130.000 prebivalcev po podatkih najnovejšega popisa prebivalstva iz januarja 2019) in trenutno streže potrebam prebivalstva. Skupaj z drugimi skupnostmi, ki tvorijo njegovo širše metropolitansko območje, je ta urbana aglomeracija obenem glavni center okrožja z mnogimi administrativnimi, gospodarskimi, družbenimi, kulturnimi, zdravstvenimi in izobraževalnimi funkcijami.

ENVICORP Slovaška (ENVICORP)

🏠 Horná 89/3915, 974 01 Banská Bystrica, Slovaška 🌐

<https://envicorp.webnode.sk/o-nas/>

👤 **Kontaktne osebi:**

Martin Lakanda, envicorp@gmail.com; Lucia Vačoková, lucia.vacokova@gmail.com

ENVICORP Slovaška je strokovna nevladna organizacija, ki jo sestavlja skupina usposobljenih strokovnjakov na področju okolja in ekologije. Njeni člani so si poleg tega pridobili veliko izkušenj s participativnim in strateškim načrtovanjem – ključnima elementoma za projekt AgriGo4Cities. Člani ENVICORP Slovaška so avtorji in soavtorji številnih metodologij na sledečih področjih: okoljsko izobraževanje, trajnostni razvoj evropskih gorskih regij, prostorski sistemi ekološke stabilnosti itn. Med temi je tema urbanega in periurbanega kmetijstva osrednjega pomena. ENVICORP Slovaška je NVO, ki izvaja aktivnosti tako na nacionalni kot na mednarodni ravni.

Kulturno izobraževalno društvo, PiNA (PiNA)

🏠 Gortanovtrg 15, 6000 Koper, Slovenija 🌐

www.pina.si

👤 **Kontaktne oseba:**

Kaja Cunk, kaja.cunk@pina.si

PiNA, ustanovljena leta 1998, je nevladna organizacija, ki skozi izobraževalne aktivnosti povezuje ljudi, organizacije, civilno družbo, javne strukture in politične predstavnike. PiNA je informacijski center Europe Direct, regionalni partner Eurodesk, mladinski center s statusom delovanja v javnem interesu na področju mladinskih in regionalnih NVO-jev HUB. PiNA ima izkušnje s koordiniranjem mednarodnih projektov (Interreg, Erasmus+, Evropa za državljane, Evropski socialni sklad, Norveški finančni mehanizem), širokim spektrom tematik (zaposlovanje mladih, družbeno odgovorno podjetništvo in akcijsko načrtovanje) in 10 stalno zaposlenih ter več kot 40 zunanjih strokovnih sodelavcev.

Združenje jugozahodnih občin (ZJZO)

🏠 Todor Aleksandrov 23, 3. nadstropje, pisarna 32,
Blagoevgrad 2700, Bolgarija 🌐

www.aswm.net

👤 **Kontaktne osebe:**

Lyubitsa Tomova, Nadezhda Blagova;
aswm@abv.bg, office@aswm.net

Združenje jugozahodnih občin je bilo ustanovljeno leta 2000 kot neprofitna ustanova v javnem interesu.

Cilji združenja so ščititi in zastopati skupne interese občin članic; koordinirati akcije članic za reševanje problemov in razvoj lokalne samouprave; članicam ponujati kakovostne in raznovrstne storitve in spodbujati meščane, da sodelujejo v lokalnem upravljanju.

Nudijo strokovno pomoč in nasvete za: razvoj projekta in upravljanje; implementiranje principov dobrega in transparentnega upravljanja; izboljševanje kakovosti ponujenih storitev; vodenje javnih dogodkov; načrtovanje in programiranje lokalnega in regionalnega razvoja.

V Združenje je vključeno šestindvajset občin jugozahodne Bolgarije.

---

ifuplan – Inštitut za okoljsko načrtovanje in prostorski razvoj

🏠 Amalienstr. 79, 80799 München, Nemčija 🌐

www.ifuplan.de

👤 **Kontaktne osebe:**

Stefan Marzelli, stefan.marzelli@ifuplan.de; Florian Lintzmeyer, florian.lintzmeyer@ifuplan.de

V zadnjih 25 letih je ifuplan nudil številne storitve na področju okoljskega načrtovanja in prostorskega razvoja. Inovacije v našem delu nastanejo – poleg našega zanimanja za nove stvari – iz našega dela na stičišču znanosti in prakse. Prepričani smo, da sta okoljsko načrtovanje in prostorski razvoj pomembni področji za prihodnji razvoj. Naši številni projekti obsegajo tako mednarodne kot tudi lokalne sheme in združujejo strateške probleme s konkretnimi lokalnimi implementacijami, kar je kombinacija, ki nas vedno znova navdušuje.

ifuplan

Občina Ulcinj (OU)

🏠 Blv. Skenderbeu bb, 85360 Ulcinj, Črna gora 🌐

www.ul-gov.me

👤 **Kontaktna oseba:**

Artan Çobović, artan.cobaj@ul-gov

Ulcinj je obmorsko mesto v Črni gori z 20.000 prebivalci. Mesto leži ob Jadranskem morju, zato je priljubljena turistična destinacija. Lokalno mediteransko podnebje v Ulcinju je privedlo tudi do razvoja kmetijskega sektorja. Občina namerava ustvariti nove upravljavske modele, s katerimi bo vzpostavila dialog med meščani in javnimi službami, zaradi česar se je pridružila partnerstvu AgriGo4Cities.

Povezani strateški partnerji

- Regionalna razvojna agencija Ljubljanske urbane regije (Slovenija)
- Mestna hiša Praga (Češka)
- Združenje mestnih občin Slovenija, Regionalni urad Koper (Slovenija)
- EBB Europaberatung (Nemčija)
- Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, Regionalni urad Koper (Slovenija)
- Združenje partnerjev Euni (Bolgarija)

A projekt a Duna Transznacionális Programból, az Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásával, az Európai Unió és a Magyar Állam társfinanszírozásával valósul meg.

Project co-funded by European Union funds (ERDF, IPA, ENI).

facebook.com/AgriGo4Cities

[@AgriGo4Cities](https://twitter.com/AgriGo4Cities)

www.interreg-danube.eu/agri4cities